

RĪGAS PEDAGOĢIJAS UN IZGLĪTĪBAS VADĪBAS AKADĒMIJA
Pedagoģijas fakultāte
Pilna laika studijas
Pirmskolas un sākumskolas skolotājs

NADEŽDA TOROHTIJA

**Muzikāli ritmiskas kustības kā pirmsskolas vecuma
bērnu muzikālo spēju attīstības līdzeklis**

Bakalaura darbs

Darba autors

Nadežda Torohtija

Vārds, uzvārds

Paraksts

Darba vadītājs

asoc. prof

Akadēmiskais
grāds

Dr.paed

Grāds

Irina Direktorenko

Vārds, uzvārds

Paraksts

RĪGA 2016

Anotācija

Darba nosaukums: Muzikāli ritmiskas kustības kā pirmsskolas vecuma bērnu muzikālo spēju attīstības līdzeklis

Darba mērķis ir teorētiski izpētīt zinātnisko literatūru par bērnu muzikālo spēju attīstības iespējam caur muzikāli ritmiskām kustībām un praktiski pārbaudīt tās pirmsskolā. Lai sasniegtu nostādīto mērķi tika izvēlētas tādas muzikālās darbības – dziedāšana ar ritma instrumentiem, dzejoļu ritmizēšana un kustību improvizācijas mūzikas pavadījumā. Darbā tika apkopotas un analizētas pedagogu, psihologu atziņas par muzikālam spējam, tā veidošanos pirmsskolas vecumā. Tika aprakstītas muzikālās darbības pirmsskolā. Veikts praktiskais pētījums, kurā bija izmantotas nosauktas muzikālās darbības un apstiprināts apgalvojums – kā muzikāli ritmiskās kustības ir muzikālo spēju attīstības līdzeklis.

Darbam ir trīs nodaļas. Pirmā nodaļa veikta dažādu pedagogu un psihologu atziņu analīze par muzikālo spēju attīstību bērniem pirmsskolas vecumā. Šajā nodaļā tiek aprakstīts kas ir muzikālās spējas, to būtība, raksturota muzikālo spēju attīstība.

Otrā nodaļa analizēti pedagoģiskie paņēmieni pirmsskolas vecumposma bērnu muzikālo spēju veicināšanai. Šajā nodaļā tiek aprakstīts pirmsskolas vecuma bērnu muzikālo spēju attīstības iespējas ar muzikāli ritmisko kustību palīdzību un aprakstīta muzikāli ritmisko kustību nozīme bērna dzīvē. Kā arī tiek aprakstītas muzikālo spēju attīstības īpatnībās bērniem 3-4 gadu vecumā. Aprakstītas pirmsskolas vecuma bērnu psihiskās attīstības raksturojums pētāmas problēmas kontekstā - ko bērns šajā vecumā apgūst, ar ko bērnu jāiepazīstina šajā vecumā un ko bērns spēj paveikt muzikālā jomā.

Trešā nodaļa ir praktiskais pētījums, kas ir vērsts uz bērnu muzikālo spēju attīstības iespēju analīzi ar muzikāli ritmisko kustību palīdzību. Šajā nodaļā tiek aprakstītas pētījuma metodes, pētījuma ilgums, pētījuma laikā veiktais darbs ar bērniem, analizēti pētījuma rezultāti.

Darba beigās autore izdara secinājumus par pētījumā atklāto saistībā ar mērķi.

Darba apjoms –57 lpp. Darbs iekļauj sevī 6 tabulas, 10 attēlus, 14 pielikumus, literatūras sarakstā analizēti 41 avoti.

Annotation

The title of the diploma paper is: Musical-rhythmical movements as a way of pre-school children musical abilities development.

The aim of the paper is to analyze the scientific literature about the possibilities of children music abilities development with the use of musical-rhythmical movement, as well as to practically check it in pre-school. In order to reach the goal the following musical activities are chosen: singing with rhythmical instruments, rhyming of poems and movements improvisation with the music. In the diploma paper are generalized and analyzed teachers' and psychologists' theses about music abilities as well as its development at pre-school age. There are also described musical activities in pre-school. The practical research was conducted and during the research were used all the above mentioned musical activities and statement that musical-rhythmical movements are the way of musical abilities development has been confirmed.

The paper consists of three parts. The first part contains teachers' and psychologists' theses about pre-school children musical abilities development analysis. In this part author describes what musical abilities are, their essence and development.

The second part contains analysis of teaching methods for pre-school age children musical abilities development. In this part author describes the possibilities of pre-school children musical abilities development with the use of musical-rhythmical movements as well as the meaning of this activities in children life. There are also described development features of musical abilities of 3-4 year-old children. Pre-school children psychological development characteristics are described in the context of the main problem – what children achieve at this age, what they have to be acquainted with and what they are able to achieve in the music sphere.

The third part is about the practical research that focuses on the analysis of possibilities of children musical abilities development with the help of musical-rhythmical movements. In this part author describes the methods of the research, its length, work that has been done with children. In this part are also analyzed the results of the research.

At the end of diploma paper there is conclusion relevant to the aim.

The paper volume is 57 pages. It includes 6 tables, 10 illustrations, 14 supplements, there are 41 resources at the list of analyzed literature.

Saturs

Ievads.....	5
1. Pedagoģijas un psiholoģijas atziņas par muzikālo spēju attīstību pirmsskolas vecuma bērniem	7
1.1. Muzikālo spēju attīstības raksturojums.....	7
1.2. Muzikālo spēju attīstības īpatnības pirmsskolas vecuma bērniem	12
1.2.1. Muzikālo spēju attīstības īpatnības bērniem 3-4 gadu vecumā.....	14
2. Pedagoģiskie paņēmieni pirmsskolas vecumposma bērnu muzikālo spēju veicināšanai.....	17
2.1. Muzikāli ritmiskas kustības kā muzikālo spēju attīstības līdzeklis	17
2.2. Pirmsskolas vecuma bērnu muzikālo spēju attīstības iespējas ar muzikāli ritmisko kustību palīdzību.....	21
3. Bērnu muzikālo spēju attīstības iespējas muzikāli ritmiskās kustībās	24
3.1. Pētījuma organizācija un metodes	24
3.2. I pētījuma posms un rezultātu analīze.....	25
3.3. II pētījuma posms un rezultātu analīze	38
Secinājumi	53
Izmantotā literatūra un informācijas avoti.....	55
Pielikumi.....	58

Ievads

Muzikāla attīstība izrāda ne ar ko neapmaināmo iedarbību uz kopējo attīstību: formējas emocionāla sfēra, pilnveidojas domāšana, tiek audzināts jutīgums pret dzīvi un skaistumu mākslā. Tikai attīstot bērna emocijas, intereses, muzikālo gaumi, var iepazīstināt viņu ar muzikālo kultūru, ielikt tas pamatu. Pirmsskolas vecums ir ārkārtēji svarīgs tālākai muzikālas kultūras apgūšanai. Ja muzikālas darbības procesā tiks izveidota muzikāli estētiska apziņa, tas nepaies bez sekām cilvēka turpmākajā attīstībā, kopējā garīgā tapšanā.

Muzikālas spējas ir vesels spēju komplekss, kurā ietilpst muzikālā dzirde, ritma izjūta, muzikālā atmiņa un uztvere, emocionālā atsauce un citi. Pirmsskolas vecumposma bērnu muzikālo spēju veicināšanai ir nepieciešams lai bērniem būtu iespēja sevi pilnveidot fiziski un emocionāli, mācīties koncentrēt uzmanību un trenēt atmiņu, iekšējo dzirdi un kustības koordināciju. Muzikāla audzināšana ar kustības līdzekļiem notiek muzikālās spēlēs, riņķa dejā, dejā, vingrinājumos, muzikāli ritmiskās kompozīcijās. Muzikāli ritmiskas kustības izpilda relaksācijas funkciju, palīdz panākt emocionālu atslābumu, noņemt gara pārkraušanas un pagurumi. Ritms, kuru mūzika diktē galvu smadzenēm, noņem nervozu spriegumu. Kustība un dejas, palīdz bērnam iedraudzēties ar citiem bērniem, dod noteiktu psihoterapeitisku efektu.

Tomēr pedagoģiskā praksē muzikālo spēju attīstība bērnam var izradīt dažādas grūtības. Katram ir sava ritma izjūta, spējas un iedzimtas dotības, kurus var attīstīt audzināšanas procesā.

Darba autore, pamatojoties uz teorētiskām atziņām un pedagoģisko praksi, uzskata kā muzikāli ritmiskās kustības ir viens no līdzekļiem kas var palīdzēt risināt muzikālo spēju attīstības problēmu. Pedagoģam jāizmanto dažādas muzikāli ritmiskās aktivitātes (muzikālās rotaļas, kustību improvizācijas, dziesmas ar ritmisko pavadījumu, dzejoļu ritmiskā lasīšana) un jāatceras, ka muzikālā attīstībā katram bērnam notiek savā tempā un tai ir savas īpatnības.

Pirmais no zinātniekiem, kas pētīja muzikālo spēju attīstības problēmu bija Emīls Žaks–Dalkrozs - šveices pedagogs, komponists un muzikālas ritmiskas audzināšanas sistēmas veidotājs. Viņš uzskatīja, ka mūziku ir jāapgūst caur kustībām. Viņš redzēja muzikāli ritmiskos vingrinājumos attīstības līdzekļus muzikālas dzirdes, atmiņas, uzmanības, kustību, radošās iztēles izteiksmības bērniem. Žaks Dalkrozs rekomendēja veikt darbības ar bērniem spēļu formā, kas būs piesātināta ar kustībām, nevis ar teorētiskiem paskaidrojumiem. Vēl viens no zinātniekiem psihologs Ļevs Vigotskis uzskatīja, ka muzikālas ritmiskas kustības attīsta radošās spējas. Ka bērns var izpildīt kustības ar mūziku no 2 gadiem, un tas ir svarīgi lai formulētu bērnu muzikālo radošumu un

muzikālo darbību, īpaši emocionālas reakcijas – prieks un bauda, kuri formulē bērna muzikālas spējas.

Muzikālo spēju attīstības problēmu pētīja arī citi zinātnieki. Darba autore balstījās savā pētījumā uz šādiem autoriem: B.Teplovs, V.Zincenko, H.Helmholcs, N.Vetlugina, L.Mackēviča, L.Lasmane u.c.

Pētījuma aktualitāte ļāva darba autorei izvēlēties šādu tematu bakalaura darbam – Muzikāli ritmiskas kustības kā pirmskolas vecuma bērnu muzikālo spēju attīstības līdzeklis

Pētījuma objekts: muzikālas ritmiskas kustības pirmskolā

Pētījuma priekšmets: bērnu muzikālo spēju attīstība

Pētījuma mērķis: teorētiski izpētīt zinātnisko literatūru par bērnu muzikālo spēju attīstības iespējam muzikāli ritmiskās kustībās un praktiski pārbaudīt tās pirmskolā.

Pētījuma hipotēze: bērnu muzikālo spēju attīstība notiks sekmīgi, ja pedagoģiskā procesā

- skolotājs izmantos dažādas muzikāli ritmiskās kustības (muzikālās rotaļas, kustību improvizācijas, dziesmas ar ritmisko pavadījumu, dzejoļu ritmiskā lasīšana);
- tiks radīta labvēlīga, radoša vide.

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt pedagoģisko un psiholoģisko literatūru par muzikālam spējam;
2. Pētīt muzikāli ritmiskās kustības kā muzikālo spēju attīstības līdzekli;
3. Noskaidrot bērnu muzikālo spēju attīstības iespējas ar muzikāli ritmisko kustību palīdzību;
4. Veikt praktisko pētījumu pirmskolā.

Pētījuma metodes:

1. Teorētiskās metodes:

- Psiholoģiskās un pedagoģiskas literatūras analīze.

2. Empīriskas metodes

- Pedagoģiskais novērojums;
- Bērnu raksturojuma apkopojums;
- Bērnu vecāku anketēšana;
- Izmēģinājuma darbs.

Iegūto datu matemātiskā apstrāde notika programmā Excel.

Pētījuma bāze – Rīgas X pirmsskolas izglītības iestāde, pētījumā piedalījās 16 bērni, 12 bērnu vecāki un 3 pirmskolas skolotāji.

Pētījuma struktūra – ievads, 3 daļas, secinājumi, izmantota literatūra, pielikumi.

1. Pedagoģijas un psiholoģijas atziņas par muzikālo spēju attīstību pirmsskolas vecuma bērniem

1.1. Muzikālo spēju attīstības raksturojums

Muzikālās spējas Mackēviča aprakstīja kā speciālas t.i. tādas, kas nepieciešamas indivīda sekmīgai muzikālai darbībai. Spējas viņa definēja kā personības individuāli psiholoģiskas īpatnības; viens no subjektīvajiem nosacījumiem darbības sekmīgai veikšanai, kas veidojas uz dotumu pamata darbības rezultātā, kā arī vides audzināšanas ietekmē (Mackēviča, 2001).

Spējas ir tās personības īpatnības vai īpašības, pēc kuriem tiek noteikts viena cilvēka darbības sekmīgums salīdzinot ar citiem (Гамезо, 1986).

Spējas ir funkcionālo sistēmu īpašības, kas realizē atsevišķas izzinošas un psihomotoriskas funkcijas, kur spējas ir aplūkojamas kā kopīgas (vispārējas) īpašības (Шадриков, 1997).

Muzikāli pedagoģiskā praksē, kā atzīme Теплоvs, par galvenam muzikālam spējam parasti tiek uzskaitīti trīs: muzikāla dzirde, ritma izjūta, muzikāla atmiņa (Теплов, 2003).

Par muzikālu dzirdi rakstīja Grasmans. Muzikālā dzirde ir muzikālo skaņu uztveres aparāts. Muzikālās dzirdes sastāvdaļa ir ārējā un iekšējā dzirde. Muzikālas dzirdes attīstība ir saistīta ar bērna emocionālo attīstību. Kā arī veicina vispārējo bērnu radošo spēju attīstību (Grasmans, 2003).

Lielā psiholoģiskā vārdnīcā šī jēdziena definīcija skan tā: muzikāla dzirde – augsti skaniska dzirde, t.i. spēja uztvert, iztēlot un atveidot muzikālo skaņu augstumu un secību. Izšķir absolūto dzirdi – spēja atpazīt un atveidot skaņu augstumu, nesalīdzinot tos ar citām skaņām, kuru augstums ir zināms, un relatīvo dzirdi – spēja noteikt skaņu augstumu salīdzinot tos ar citiem, spēja atpazīt un atveidot muzikālas atstarpes. Absolūta dzirde nozīmīga mērā ir iedzimta spēja, bet relatīva dzirde padodas vingrinājumam un attīstībai. Jēdziens muzikāla dzirde plašākā jēgā sakrīt ar muzikalitātes jēdzienu un ietver sevī muzikāli ritmiskas jūtas, tembrālo un dinamisko dzirdi (Зинченко, 2003).

Muzikāla dzirde ir cilvēka spēja uztvert atsevišķas muzikālas skaņas īpašības – augstumu, skaļumu, tembru, kā arī sajūst funkcionālus sakarus starp skaņām skaņdarbos. Muzikālas dzirdes vissvarīgākais komponents – kopīga muzikalitāte, kas izpaužas emocionālā atsaucībā uz muzikālo parādību; bez tās cilvēks kļūst nederīgs muzikālai darbībai. Izšķir muzikālas dzirdes dažus veidus: absolūta, relatīva, iekšēja u.c. Tā kā par absolūtu un relatīvu dzirdi jau ir sacīts iepriekš, tātad iekšēja dzirde – tā ir spēja domās iztēlot, atcerēties atsevišķas muzikālas skaņas īpašības, melodiskas, harmoniskas sekošanas, veselas muzikālas lugas. Muzikāla dzirde aktīvi attīstās muzikāli praktiskā

darbībā; eksistē speciāla disciplīna, kas ir paredzēta muzikālas dzirdes attīstībai – solfedžo (Гельмгольц, 1875).

Muzikāla atmiņa ir spēja atpazīt un atveidot muzikālo materiālu. Muzikāla atpazīšana ir nepieciešama sapratīgai mūzikas uztverei. Muzikālas atmiņas nepieciešams nosacījums ir muzikālas dzirdes pietiekama attīstība. Svarīgu vietu muzikālā atmiņā aizņem dzirdes atmiņa (viens no tēlainas atmiņas veidiem, saistīta ar dzirdes tēlu saglabāšanu un atveidošanu) un emocionāla atmiņa (emocionāli nokrāsotu notikumu atmiņa). Mūzikas atveidošanas laikā būtisku lomu spēlē arī kustības atmiņa (kustību secības iegaumēšana), redzes atmiņa (nošu teksta iegaumēšana) un vārdiski loģiska atmiņa, ar kuras palīdzību notiek skaņdarba uzbūves loģikas iegaumēšana (Зинченко, 2003).

Ar muzikālas atmiņas saturu, tāpat kā citos darbības veidos, saprot individuālas muzikālas pieredzes iekrāšanu, saglabāšanu un izmantošanu, kas izrāda noteicošo iedarbošanos uz personības formējumu un tās attīstību.

Kustības un emocionālo atmiņu arī aprakstīja Gotsdiners. Kustības atmiņa izpaužas tur, kur ir labi iegaumējamas, saglabājamas un atveidojamas izpildīšanas kustības. Kustības atmiņas nozīme ir milzīga. Tā dominē muzikāla apmācībā, uz tās atbalstās muzikāla domāšana. Kustības atmiņas īpašniekam vieglāk iegaumēt mūziku, ja viņš pats uzspēlē to vai pavadīs to ar žestiem vai ritmisku taktēšanu. Emocionāla atmiņa, pārdzīvoto jūtu un emociju atmiņa. Emocionāla atmiņa ir pārdzīvojuma pamats mūzikā, tā palīdz dziļāk izjust skaņdarba saturu (Готсдинер, 1993).

Kā uzskata Aļeksejevs, muzikāla atmiņa ir sintētisks jēdziens, kas iekļauj dzirdes, kustību, loģisku, redzes un citas atmiņas veidus (Алексеев, 1978).

Ritma izjūta ir mūzikas aktīva pārdzīvojuma spēja, tās ritma emocionālas izteiksmības izjūta (Теплов, 2003). Bet Gotsdiners uzskatīja, ka ritma izjūta ir spēja aktīvi pārdzīvot muzikālas kustības pagaidu organizāciju. Ritmiskas izjūtas cita izpausme ir spēja precīzi atveidot skaņdarba ritmisku struktūru un radīt jaunas ritmiskas secības (Готсдинер, 1993).

Vēl viena muzikāla spēja ir muzikāla domāšana. Muzikāla domāšana kā darbība ir pārveidošanas process no skaniskās realitātes mākslinieciski tēlainā (Азаров, 1985). Muzikālai domāšanai, ka uzsver Aranovskis, ir funkcijas, kuras viņš izpilda kā domāšanas aparāts, kas nodrošina muzikālas darbības paveidus. Ir trīs paveidi: mūzikas radīšana, uztvere un izpildījums. Pie tādās pieejas muzikāla domāšana pastāv kā cilvēka darbības triju galvenu ainu vienošana: atspoguļojums, radīšana un saskarsme (Арановский, 1974).

Visas šīs muzikālas spējas var apvienot vienā vārdā muzikalitāte. Šo jēdzienu bieži izmanto muzikālā pedagoģijā saistībā ar muzikālo audzināšanu pirmskolā. Muzikalitāte ir savdabīgs spēju

kopums, kas nepieciešams sekmīgai muzikālai darbībai (Mackēviča, 2001). Par muzikalitāti sauc nenojaušamu dvēseles tieksmi uz mūziku, prasmi atrast tajā nemainīgu interesi, priecāties par tās skaistumu, reaģēt un atsaukties uz muzikālo jēgu, uz muzikāla izteikuma saturu (Кирнарская, 2004).

Un kā ir aprakstīts mūzikas terminu vārdnīcā, jēdziens muzikalitāte – mūzikas uztveres, izpratnes un muzikālās darbības spējas. Muzikalitāte aptver muzikālo dzirdi, ritma izjūtu, muzikālo atmiņu, spēju emocionāli uztvert mūzikas iespaidus, kā arī dotības dziedāšanā vai kāda instrumenta spēlē (Albina, 1962).

Muzikalitāte ir sarežģīts jēdziens, kas raksturojams ar atsevišķu spēju dažādu savienojumu, kuras izpaužas vājāk vai spilgtāk. Svarīgi ir zināt katra bērna potenciālas iespējas. Bērnu vērošanā tiek atzīmēta to attīstības nevienmērība: vieniem ir labi attīstīta muzikāla atmiņa, citiem mūzikas atsaucība (Ветлугина, 1981). Muzikalitāte izpaužas katra indivīda īpašā skanošās mūzikas uztveres spējā un paaugstinātā iespaidā no tās (Готсдинер, 1993).

Pēc В. Теплова muzikalitāte ir īpašs individuāli psiholoģisku īpatnību komplekss, kas nepieciešams, lai nodarbotos ar mūziku, ar jebkuru muzikālās darbības veidu. Muzikalitātes pamatpažīme ir muzikāli emocionāls pārdzīvojums, jo tikai emocionāli iespējams izprast mūziku. Muzikalitātes būtības pamatā ir emocionālā atsaucība pret mūziku. Muzikalitāte ietilpst muzikālās apdāvinātības pamatā. Tā ietver daudzas īpašības: redzes krāsu iztēli, dzirdes iztēli; dabas izjūtu, iedvesmu, uzmanību un koncentrēšanās spēju, gribu, ir kvalitatīvi savdabīgs spēju apkopojums, no kura atkarīga veiksmīga muzikāla darbība. Bērnā paaugstināta emocionāla atsaucība pret mūziku izraisa tieksmi muzikāli darboties, muzikāla darbošanās stimulē dzirdes – motoro spēju 16 attīstību, un līdz ar tām – muzikālās dzirdes un ritma attīstību. Tādējādi spēju veidošanās priekšnosacījumi varētu būt dažas īpašas psihiskas iezīmes. Pakāpeniski veidojas sarežģīta funkcionāla sistēma, kuras darbības rezultātā izpaužas dzīves laikā iegūtie veidojumi (Теплов, 2003).

Vetlugina sava grāmatā izstrādā muzikalitātes struktūras shēmu (skat. 1. shēmu).

Muzikalitāte, tāpat kā muzikālo spēju sistēma, ne tikai attīstās, bet arī formējas muzikālā darbībā, katrā tās veidā. Tomēr, muzikālas darbības dažās veidos tās vai citas spējas attīstās veiksmīgāk. Tā muzikāla ritma izjūta vislabāk attīstās muzikālā kustībā, augsti skaniska dzirde – dziedāšanā un spēlē pēc dzirdes uz muzikāla instrumenta, muzikālas domāšanas reproduktīvs komponents – mūzikas klausīšanās un analīzes procesā, muzikālas domāšanas produktīvs komponents – mūzikas improvizācijas un sacerēšanas procesā (Tapacoba, 2009).

Bērnu muzikalitātes attīstība ir viens no svarīgākiem uzdevumiem audzināšanas procesā pirmsskolā. Pēc Mackevičas domām, bērnu muzikalitātei pirmsskolas vecumā vajadzētu attīstīties:

- emociju jomā – no impulsīvas atsauces mūzikai uz apzinātām un daudzveidīgām emocionālām reakcijām;
- sajūtu un uztveres jomā – no atsevišķu skaņu uztveres uz apzinātu un aktīvu mūzikas uztvēri kopumā, kā arī spēju diferencēt skaņu augstumu, ritmu, tembru, dinamiku (Mackēviča, 2001).

Pedagoģiskā praksē dažādu muzikalitātes komponentu attīstība veiksmīgi notiek muzikāli didaktiskās spēlēs. Muzikāli didaktisku spēļu galvenais mērķis – saformēt bērniem muzikālas spējas, pieejamā spēļu formā palīdzēt viņiem saprast skaņu augstumu savstarpējo attiecību, attīstīt ritma izjūtu, dzirdi. Muzikāli didaktiskas spēles bagātina bērnus ar jauniem iespaidiem, attīsta iniciatīvu, patstāvību, spēju uztvert un izšķirt muzikālas skaņas galvenās īpašības (Коронова, 1982).

Muzikalitāte atklājas darbībā. Tātad muzikāla darbība var būt kā process, bet muzikalitāte – kā personības potenciāls, kas savstarpēji mijiedarbojas. Bērna muzikalitātes attīstībā izdala trīs līmeņus:

- Augsts muzikalitātes līmenis, kas parādās agri tieksmju veidā, un bērnam nav nepieciešams liels pieaugušo atbalsts muzikalitātes apguvē;
- Labs un apmierinošs muzikalitātes līmenis, kas intensīvi attīstās mācību procesā. Bērna muzikalitāte var izpausties patstāvīgi vai sekojot paraugam un ieteikumiem;
- Neapmierinošs muzikalitātes līmenis, kurā bērns attīstās ar grūtībām un sasniedz ne visai augstu līmeni muzikālās audzināšanas ietekmē (M.Vidnere).

Ja runāt par muzikālo spēju attīstību, tad muzikālas spējas neeksistē atsevišķi viena no otras. Nevar būt viena spēja pie citas spējas pilnas neesamības. Pēc visu pētnieku vienota uzskata muzikālas spējas var sākt izpausties agrāk par jebkuru citu un atsevišķos gadījumos novērojami jau pirmā dzīves gadā (Теплов, 2003).

Muzikālo spēju attīstība ir viens no muzikālas bērnu audzināšanas galvenajiem uzdevumiem. Spējas vienmēr ir attīstības rezultāts. Spēja pašā savā būtībā ir dinamisks jēdziens. Viņa eksistē tikai kustībā, tikai attīstībā. Visas muzikālas spējas rodas un attīstās bērna muzikālā darbībā. Spējas ir atkarīgas no iedzimtām dotībām, bet attīstās audzināšanas un mācībās procesā (Радынова, 1994).

Ka arī atzīme autore Stepe sava grāmatā muzikālo spēju attīstība ir atkarīga no :

- dotumiem
- dzīves veida
- personības virzības
- interesēm
- personības īpatnībām (Stepe, 1973).

Daudzi pētnieki apgalvo, ka agra muzikāla attīstība ir lokana, mainīga un pakļāvīga apmācībai. Muzikālās spējās ir novērojama progresīva attīstība no agras bērnības līdz aptuveni 7 gadiem.

Hairs aprakstīja piecas fāzes muzikālā attīstībā: sensorimotoriska – no 0 līdz 2 gadiem; figurāla – no 2 līdz 5 gadiem; shematiska – no 5 līdz 8 gadiem; likumu sistēmas fāze –no 8 līdz 15 gadiem; profesionāla – no 15 gadiem (Hair, 1997).

Muzikālas un ritmiskas kustības ir savstarpēji saistītas. Katrā no minētām muzikālām spējām var atrast ritmiskas kustības un ritmu.

Analizējot literatūru par muzikālo spēju attīstību var secināt, ka ar doto tematu pētīšanu nodarbojās daudzi autori, tādi kā Тепловs, Kirnarskaja, Vetlugina un citi. Muzikālā bērnu audzināšanā muzikālo spēju attīstība ir viens no pamatuzdevumiem. Muzikāla dzirde, ritma izjūta un muzikāla atmiņa muzikāli pedagogiskā praksē parasti tiek uzskaitīti par galvenam muzikālam spējām. Muzikalitāte ir savdabīgs spēju kopums, kas nepieciešams veiksmīgai muzikālai darbībai.

1.2. Muzikālo spēju attīstības īpatnības pirmsskolas vecuma bērniem

Pirmsskolas vecums ir sākotnēja pakāpe, uz kuras notiek bērna iepazīšanās ar muzikālas mākslas elementāriem pamatiem (Болотина, 1997).

Pirmsskolas vecums ir ārkārtēji svarīgas tālākai muzikālas kultūras apgūšanai. Ja muzikālas darbības procesā tiks saformēta muzikāli estētiska apziņa, tas nepaies bez pēdām cilvēka nākamajā attīstībā, viņas korējā garīga tapšanā (Радынова, 1994).

Pirmsskolas vecums ir periods, kad rodas sākotnējās spējas, kas nosaka bērna spēju pievienoties atšķirīgiem darbības veidiem (Держинская, 1985).

Par pirmsskolas vecuma bērnu spēju attīstību rakstīja Vetlugina. Bērnu muzikālo izpausmju vecuma īpatnības un to darbības raksturs izraisa atbilstošu dotību formēšanas secības definēšanas nepieciešamību.

Pirmsskolas vecuma bērnu sensoriskas muzikālas spējas, izšķiršanas īpašu lomā, tā kā uz to pamata formējas sarežģītākas iemaņas. Bet divas galvenās spējas pēc Vetluginas domām ir muzikāla dzirde un ritma izjūta (Ветлугина, 1981).

Muzikālas spējas rodas un attīstās bērna muzikālas darbības dažādās ainās, un sākumā ļoti primitīvās formās. Pašos pirmos attīstības etapos bērnam izpaužas visas galvenās muzikālas spējas, vienu spēju dominēšana un citu spēju aizstāvēšana atklājas tikai pēc kāda laika. Muzikālo spēju agra izpausme vieniem bērniem runā par viņu apdāvinātību. Tomēr to spēju vēlāka izpausme citiem bērniem pavisam nenozīmē par to neesamību (Зими́на, 2000).

Muzikālas spējas visiem bērniem atklājas dažādi. Kādam jau pirmā dzīves gadā visas trīs galvenās spējas izpaužas pietiekami spilgti, attīstās ātri un viegli. Tas liecina par bērnu muzikalitāti. Citiem spējas atklājas vēlāk un attīstās grūtāk (Теплов, 2003).

Muzikālo tāpat kā radošo spēju attīstība un harmoniskas bērna personības formēšana notiek caur mūzikas uztveri, prasmi to klausīties, analizēt, kā arī caur bērna aktivitāti, kura izpaužas muzikālas darbības dažādās veidos. Tā kā pārdomas un analīze sekmē loģiskas un asociācijas domāšanas attīstību, patstāvīga darba iemaņu formēšanu. Domāšanas attīstības procesā formējas gatava personība, kas ir spējīga radīt. Praktiska muzikāla darbība aktivizē bērna gribu, padara apmācības procesu efektīvāku (Тарасова, 2009).

Lai attīstītu muzikālas spējas ir jāseko muzikālās spēju attīstības pakāpju secībai, kuru Edvards aprakstīja sava grāmatā :

- Līdz 1 gada vecumam – ieklausās dziedošās intonācijās, cenšas tās atdarināt „savā valodā”;
- Līdz 2 gadu vecumam – eksperimentē un imitē ritmu, atsaucību mūzikai rāda ar ķermeņa kustībām, var iemācīties vienkāršas, īsas dziesmiņas, eksperimentē ar balsi;
- Līdz 3 gadu vecumam – viens pats dzied frāzes, īsas dziesmas, spēj saglabāt atmiņā ritmisko pulsāciju, interesējas par ritma instrumentiem, patīk klausīties mūziku, izdomā dziesmām vārdus, kā arī var atpazīt dažādas melodijas;
- Līdz 4 gadu vecumam – jau iesaka muzikālās aktivitātes, izdomā ritmus, dziesmas uz instrumentiem, imitē dzīvnieku, mašīnu un citu objektu kustības, spēj iemācīties garākas un sarežģītākas dziesmas;
- No 4-6 gadu vecumam – parādās individuālās spējas un talants, spēj iemācīties deju soļus, pieskaņot tos mūzikai, precīzāk imitē skaņas, ritmu, klausoties mūziku, paaugstinās uztveres spējas, spēj salīdzināt atsevišķas skaņas un to augstumu (Edwards, 1990).

Muzikālo spēju attīstība vienmēr bija viena no svarīgākiem uzdevumiem, kas stāv pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogu priekšā, jo tieši pirmsskolas vecums ir jutīgs attiecībā pret visu galveno psihisku procesu un spēju attīstību, to skaitā arī muzikālu. Muzikālo spēju attīstība ļauj pirmsskolas vecuma bērniem veiksmīgi izpaust sevi muzikālas darbības dažādos veidos un nodrošina muzikālas valodas īpatnības apjaušanu, kas ir pamats bērna muzikālas gaumes, interešu un prasības veidošanai. Galveno muzikālo spēju attīstības problēmas pētīšana un risināšana pirmsskolas vecuma bērniem muzikālas darbības dažādos veidos var sekmēt muzikālas audzināšanas uzdevumu risināšanu bērnu pirmsskolas iestādē (Джолова, 2013).

Pēc analizētas literatūras par muzikālo spēju attīstības īpatnības pirmsskolas vecuma bērniem var secināt, ka muzikālas spējas sāk veidoties pirmsskolas vecumā. Muzikālas spējas atklāšana visiem bērniem noris dažādi. Vienam atklāšana notiek agrāk un attīstība vieglāk, citiem – vēlāk un grūtāk. Pirmsskolas vecuma bērna muzikālo spēju attīstība ļauj veiksmīgi izpausties dažādā muzikālā darbībā un nodrošina muzikālas valodas īpatnības apzināšanu, kas ir muzikālas gaumes, interešu un prasības veidošanas pamatā.

1.2.1. Muzikālo spēju attīstības īpatnības bērniem 3-4 gadu vecumā

Bērns pirmsskolas vecumā ir ļoti emocionāls un jūtīgs, viņš visu burtiski uzsūc sevī – skaņas, krāsas, formas, sajūtas un izjūtas. Šajā vecumā īpaši jādomā par vidi, cilvēkiem, kas ir bērnam apkārt, lai attīstība noritētu pilnvērtīgi. Norit aktīva apkārtējās pasaules izziņa caur sajūtām – redzi, dzirdi, tausti, ožu. Tas ir ceļš uz bērna psihisko procesu attīstību – uztveri, uzmanību, domāšanu, atmiņu, gribu (Lieģeniece, 1999).

Otrā jaunākajā grupā bērniem ir noteikts priekšstatu loks sakarā ar apkārtēju realitāti, bērni orientējas dažādos darbības veidos, pārvalda noteiktas iemaņas. Viņi jau ir pietiekami attīstīti un parāda tādas īpašības, kā pārliecība, patstāvība. Tas izpaužas, vispirms, kustību raksturā, kuras top diezgan daudzveidīgas, koordinētākas, iegūst jaunas īpašības. Piemēram, bērni pārvalda ne tikai parastu iešanu, bet arī iešanu uz pirkstgaliem, augsti paceļot ceļus, ar virziena maiņu, uz visām pusēm.

Bērna emocionāla sfēra bagātinās ar jauniem iespaidiem. Viņš sāk apzināti attiekties pret apkārtēju pasauli, mēģina salīdzināt. Attīstās runa, palielinās vārdu krājums, rodas vēlme izteikt savu spriedumu. Viss tas ļauj ievērojami paplašināt trīsgadīga pirmsskolas bērna muzikālas audzināšanas apjomu.

Bērni jau pārvalda noteiktu mūzikas, dziedājuma, ritmiskas kustības uztveres iemaņu apjomu. Viņu izpilžu darbība tās vienkāršākās formās sāk spēlēt arvien lielāku lomu.

Klausoties dziesmas, nelielas lugas, bērni atklāj atsaucību uz atšķirīga, pietiekami spilgti izteikta rakstura mūziku. Viņi spēj izšķirt reģistrus, divu triju instrumentu tembrālu nokrāsu, nesarežģīto ritmu (ja viņš ir pastāvīgs), pārliecināti izšķir skaļu un klusu skanējumu, pazīsta zināmas dziesmas un lugas.

Kā uzskata, Popova, šajā vecumā rodas vokālais skanējums, balsi skan spēcīgāk, aktīvāk top artikulācija, iesākas vokāli-koru iemaņu formējums. Tiek noteikts īpaši ērts diapazons (re1 - la1).

Intonācijas izpaužas vispusīgi, ar visām pazīmēm, dziedāšana kļūst pietiekami ilgstoša, precīza, ritmiska (Попова, 2012).

Tikai uz pozitīvu emociju bāzes bērniem rodas vēlme pievienoties lieliskam muzikālas darbības veidam – dziedāšanai. Ļoti svarīga ir dziesmas izvēle. Mūzikas skolotājam jāņem vērā, ka bērna vārdu krājums vēl ir ļoti mazs. Dažreiz grūtības dziedāšanā ir saistītas ar to, ka bērns nav vēl iemācījies runāt tos vai citus vārdus. Svarīgi ņemt vērā arī fiziskus datus, bērnu veselību un grupas organizētības pakāpi.

Dziesmā jābūt: saprotams un interesants saturs, vārdi, kas ir ne tikai saprotami, bet arī viegli izrunai, īss teksts; melodija - kas sastāv no vieglam un īsām frāzēm, diapazons - kas ir attiecīgs bērnu balsu vecuma un individuālu dabu īpatnībām. Trešgadīgi bērni tiek mācīti:

- dziedāt bez sasprindzinājuma, ar dabisku balsi, neforsēt skaņu un neizkliegt atsevišķus vārdus;
- kopā sākt un nobeigt dziedāšanu, dziedāt, ne apsteidzot un ne piedziedot, izturēt pauzes, klausīties ievadu un nobeigumu;
- pareizi nodot melodijas kustības kopēju virzienu un dziesmas ritmisku attēlu (Цветкова, 2013).

Bērni pamana tēlaina rakstura darbu īpatnības, tiem formējas balsa skanējums, elementārs izteiksmīgums un kustību ritmiskums. Bērni mācās saprast daiļdarba noskaņu uzmanīgi klausoties to līdz beigām, iegaumējot un pazīstot zināmas dziesmas, lugas, nosaucot to, par ko izstāstīja mūzika. Iemācoties dziesmas, bērniem ir jādzied ar dabisku skaņu, bez sasprindzinājuma un kliedziena, skaidri pateicot vārdus; neatpaliekot un neapsteidzot viens otru, pareizi nodot melodiju, dziedāt ar skolotāja palīdzību, ar pavadījumu un bez (Попова, 2012).

Apmācības procesā formējas kustību koordinācija, risinās galvenais uzdevums - kustību un mūzikas saskaņotības audzināšana, ritmiskuma attīstība. Apgūstot vingrošanas, deju kustības, bērni mācās atspoguļot mūzikas raksturu (maršs, deja), mācās izmainīt kustības saskaņā ar darba daļām, mācās izšķirt skanējuma spēku, tempa izmaiņu. Šajā vecumā ir novērojama bagātināšana ar muzikāliem iespaidiem, vēlmes klausīties mūziku attīstība. Bērni pamana tēlaina rakstura darbu īpatnības, viņiem formējas balsa vokālais skanējums, elementāra izteiksmība un kustību ritmiskums (Попова, 2012).

Ja otrā dzīves gadā bērni visbiežāk atdarina muzikālas kustības pēc skolotāja demonstrācijas un ar dažu nokavējumu, tad trešā dzīves gadā viņi ir patstāvīgāki un precīzāki. Šajā vecumā viņiem ir pieejamas daudzveidīgas un sarežģītas muzikālas kustības vingrinājumos un dejos.

Pamatkustību veidi, kas ir izpildāmas mūzikas pavadījumā: iešana, skrējiens, lēciens. Kustības jautras, dzīvas mūzikas pavadījumā priecē bērnus.

Dejos bērni var: plaušķināt un sist pa ceļiem, šūpoties uz divām kājām, skriet uz vietas uz pirkstgaliem, uzsist ar papēdi, pēc kārtas izstādīt uz priekšu gan labo, gan kreiso kāju, soļot uz priekšu un atpakaļ uz pirkstgaliem, skriet un soļot pa riņķi dažādā virzienā (Цветкова ,2013).

Tātad, pirmsskolas vecums ir vislabākais veiksmīgai bērnu muzikālu spēju attīstībai. Bērns šajā vecumā viegli apgūst jebkuru informāciju, ir fiziski lokans, ātri apgūst jaunas kustības, ir emocionāli atsaucīgs.

2. Pedagoģiskie paņēmieni pirmsskolas vecumposma bērnu muzikālo spēju veicināšanai

2.1. Muzikāli ritmiskas kustības kā muzikālo spēju attīstības līdzeklis

Jautājumam par kustību un mūzikas vienotību bērnu muzikālajā audzināšanā ļoti lielu uzmanību pievērša izcilais šveiciešu pedagogs mūziķis Emīls Žaks Dalkrozs. Kā raksta Eidiņš, Dalkrozs novēroja, ka vingrošanas stundās ne visi bērni spēj ritmiski izpildīt vajadzīgās kustības – vieni steidzas, otri nosebo, trešo kustības ir nenoteiktas utt. Daļai bērnu nav attīstīta ritma izjūta (Eidiņš, 1974).

Dalkrozs radīja ritmiskās vingrošanas sistēmu. Uz dažādu 20. gadsimta sākuma plastikas skolu un mācību fona Dalkroza sistēma izceļas ar savu detaļās izstrādāto precīzo struktūru. Tās pamatā ir ritma jēdziens kā universāls visa sākums. Iedvesmas pilnu vingrinājumu mērķis ir palīdzēt iegūt dzīvesprieku ar personīgās ritmiskās apziņas, gribas, pašsavaldīšanās audzināšanas palīdzību, atklāt fiziskās, intelektuālās un radošās spējas, atvērt ceļu uz pašizzināšanu un pilnību. Dalkroza sistēma daudz uzmanības pievērš uzmanības koncentrācijas vingrinājumiem, iekšējās dzirdes attīstībai, atmiņai, improvizācijai, kustību koordinācijai, radošiem uzdevumiem (Dalcroze, 1980).

Dalkroza sistēmas pamatā ir ritmiski vingrinājumi mūzikas pavadījumā. Sistemātiski atkārtojot un variējot dažādus ritmiskus vingrinājumus, tiek panākts kustību vieglums, grācija, to automātiskums (Eidiņš, 1974).

Par **ritmiskām kustībām** var nosaukt tās kustības, kuras uztveres laikā izsauc savā ziņā rezonansi, pārdzīvošanas, kas ir izpaužami centienos atveidot šīs kustības (ritmiskie pārdzīvojumi ir tieši saistīti ar muskuļu izjūtām – ar skaņām, kuru uztvere bieži ir pavadāma ar iekšēju atveidojumu). Tam ir nepieciešams, no vienas puses, lai kustība nebūtu haotiskā, lai būtu noteikta uztverama struktūra, kura var būt atkārtota, bet no citas puses, lai atkārtojums nebūtu mehānisks.

Ritms ir pārdzīvojams kā emocionālo spriegumu un atļauju maiņa, kuras pie precīziem, svārstveidīgiem atkārtojumiem zūd. Ritmā tādā veidā ir apvienotas statiskas un dinamiskas pazīmes, bet tā kā ritmiskuma kritērijs paliek emocionāls un, tāpat, nozīmīgā mērā subjektīvs, robežas, kas atdala ritmiskas kustības no haotiskām un mehāniskām, nevar būt stingri uzstādīti, kas padara par likumisku un aprakstošu pieeju, kas ir daudzu konkrētu runu un muzikālo ritmu pētījumu pamatā (Акимова, 2008).

Jēdzienu ritms Nellija Pagraba aprakstīja sava grāmata, kā mūzikas pirmavotu un pamatelementu, kas tāpat kā melodija ir galvenais informācijas nesējs. Muzikologi par ritmu runā gan kā par tīri specifisku muzikālu parādību, gan kā par tādu, kas saista šo mākslas veidu ar dabu. Muzikālais ritms pēc uzbūves ir viens no pašiem sarežģītākajiem ritmiskajiem veidojumiem. Mācot bērniem ritmu, vēlams atraisīt tēlaino domāšanu (Pagraba, 2003).

Kirnarskaja raksturo muzikālo ritmu kā kustību skaniskā formā, jo ritms rodas no kustības un it kā apraksta to, saglabā tās pēdas, pat kad pašas kustības jau nav. Ritms ir kustības skanisks atbalsojums. Klausoties ritmu, var ieraudzīt dzīvo kustību, izjust un atveidot to. Šo ritma īpašību izmanto dejiska mūzika, kura ieraksta ritmiskā apvalkā kustību notikumus: roku un kāju kustības, ķermeņa un galvas pagriezienus. Sākuma žesti un kustības rada deju, pēc tam deja rada atbilstošu ritmu – soļi, lēcieni un slīdes fiksējas ar ritma palīdzību. Pēc tam melodija apvelc ritmu, greznojot un izkrāsojot to, atkailinot atrastā ritma akcentus, uzsverot to skaistumu. Kustība rada ritmu, bet ritms rada mūziku (Кирнарская, 2004).

Par ritmu izjūtu un muzikālu ritmisko kustību attīstību rakstīja Linda Mackēviča Gramāta Mackēviča rakstīja par K.Tarasovu kura runā par 4 etapiem muzikāli ritmisko kustību attīstība:

- 1) aritmiskas, nekoordinētas kustības;
- 2) vienmērīgas kustības, kas atspoguļo akcentētos skaņu elementus;
- 3) pamata ritmisko attiecību atveidošana kustības;
- 4) ritma struktūras atveidošana kopumā.

Muzikālais ritms it viens no mūzikas izteiksmes līdzekļiem. Mackēviča rakstīja, ka ir ieteicams pievērsties ritma komponentu attīstīšanai un ritma komponentu attīstības secība ir aplūkojama tabulā (skat.1.tabulu) (Mackēviča, 2001).

Ar ritmu saistīts vēl viens jēdziens – **ritmika**. Ritmika – ritma teorija; noteikta stila ritmisku īpatnību kopums; vingrinājumu sistēma ritma izjūtas attīstībai (Келдыш, 1990).

Vetlugina aprakstīja ritmikas nozīmi tā: ritmika ir kustību izmantošana kā bērnu muzikalitātes formēšanas līdzekļi. Un ritmika kā bērna darbība aizņem stabilo vietu dažu valstu pirmsskolas pedagoģijā. Ritmikas pamatuzdevums ir saformēt bērniem muzikālo tēlu uztveri un iespēju izpaust to kustību saskaņoti ar mūziku. Muzikāli ritmiska darbība nosacīti dalās divās grupās: mūzikas audzināšana un tās izteiksmības īpašības atveidojums kustībā (Ветлугина, 1981).

Ritmikas mērķi muzikālo spēju attīstībā:

- 1) iepazīt bērnu muzikālo spēju līmeni, prognozēt viņu darba spējas nākamajos mācību etapos (kustību koordinācija, atmiņa);

2) nodrošināt psihofizisko un muzikālo attīstību; modināt emocionālu attieksmi pret mūziku, iesaistot apzinīga mūzikas klausīšanas procesā, tā analizē, attīstot kustību aparātu

Lasmane noformulēja ritmikas uzdevumus. Tie ir šādi:

- Ritmika attīsta dabīgo ritma izjūtu, sekojot ķermeņa izjūtām, jo neiromuskulārās sistēmas vienotība ir katras ritmiskas kustības pamatā;
- Ritmika māca klausīties mūziku;
- Ritmika vienlaicīgi attīsta uzmanību, inteligenci, impulsivitāti, jūtīgumu, kustību ekspresiju;
- Ritmika ir ķermeņa, gara un miesas vienotība (Lasmane, 2012).

Tāpat arī Jērcuma sava grāmata rakstīja par ritmikas galveniem uzdevumiem. Tie ir ritma izjūtu attīstīšana; mūzikas rakstura izpratnes un bērnu spēju to attēlot kustībās attīstīšana; radošas iztēles attīstīšana; muzikālas atmiņas attīstīšana; orientēšanos telpā un grupā attīstīšana; ātru kustību uztveri un reakciju attīstīšana; kustību koordināciju attīstīšana. Kā arī rakstīja par galveniem darba veidiem ritmikās nodarbībās: dažādi ritma vingrinājumi; dažādas satura ritma un muzikālās rotaļas; dziesmu un pasaku inscenējumi; vingrošanas tipa vingrinājumi (kustību kompleksi, vingrinājumi ar priekšmetiem) un ritma etīdes (Jērcuma, 2000).

Muzikāli ritmiskas kustības iekļauj sevī dažādas kustības. Tie ir šādi:

- Galvenās kustības – iešana, skriešana, pielēcieni, lēcieni;
- Vingrināšanas kustības ar priekšmetiem (ar bumbām, lentēm, aļļiem, karogiem);
- Deju kustības;
- Imitāciju kustības, kas izpaužas pamatkustību savienojumos ar putnu, ļaužu, dzīvnieku, transportlīdzekļu daudzveidīgo darbību un kustību imitāciju (Зимина, 2000).

Muzikāli ritmisku kustību sākotnējais priekšnosacījums – bērnu elementāras ritmikās izjūta darbībās, kas ir saistītas ar mūziku. Ir uzstādāmi mūzikas un kustības vienkāršākie sakari. Bērni izpauž kustībā mūzikas raksturu un skaņdarba formu (Ветлугина, 1981).

1. tabula. Ritma komponentu attīstības secība (Mackēviča, 2001, 49)

Komponentu attīstības secība	Bērna vecums
<ul style="list-style-type: none"> • Skaņu secības ātrums kā tempa pamats: ✓ Ātrs temps ✓ Vidējs temps ✓ Lēns temps 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Līdz 2 gadu vecumam ✓ Trešajā dzīves gadā ✓ 6-7 gadu vecumā
<ul style="list-style-type: none"> • Akcentēto un neakcentēto skaņu attiecības kā metra pamats 	<ul style="list-style-type: none"> • 4.dzīves gadā
<ul style="list-style-type: none"> • Skaņu un paužu ilgumu attiecības kā ritmiskā zīmējuma pamats 	<ul style="list-style-type: none"> • No 4 gadu vecuma
<ul style="list-style-type: none"> • Ritmiskās struktūras atdarināšanas 	<ul style="list-style-type: none"> • 6 gadu vecums un vēlāk

Ir vērts atzīmēt K.Orfa vācu komponista bērnu muzikālas attīstības sistēmu Mūzika bērniem, par kuru rakstīja Barenbojms. Sistēma noslēdzas bērnu muzikālo talantu atklāsmē caur improvizāciju mūzikā un kustībā. Orfa pamatideja ir bērnu patstāvīga muzikantu meklēšana sevī caur apmācību spēlēt uz vienkāršiem mūzikas instrumentiem, uz tādiem kā cimboles, marakasi, zvaniņi, trijstūri, ksilofons, metalofons un citi (Баренбойм, 1978).

Eksistē sekojošie muzikālas improvizācijas veidi: runas, plastiski, instrumentāli, tēlaini un vokāli (Усачева, 1998).

Muzikālu spēju attīstība notiek dzirdes un prasmes saskaņot savas kustības ar mūziku pilnveidošanas procesā, nepieciešams pēc iespējas agrāk sākt attīstīt šīs prasmes (Дмитриева, 2011).

Tātad literatūras izpēte ļauj secināt, ka muzikāli ritmiskas kustības ir līdzeklis muzikālo spēju attīstībā. Ritmika ir kustību izmantošana kā līdzekļi bērnu muzikalitātes veidošanā. Muzikālu spēju

attīstībā ritmiskas mērķi ir attīstīt bērniem muzikālas spējas. Muzikāli ritmiskas kustības iekļauj sevī dažādas kustības. Tie ir šādi: galvenās kustības – iešana, skriešana, pielēcieni, lēcieni.

2.2. Pirmsskolas vecuma bērnu muzikālo spēju attīstības iespējas ar muzikāli ritmisko kustību palīdzību

Muzikāli ritmiskās kustības palīdz bērniem apzināties savu ķermeni, attīstīt koordināciju, ar kustību palīdzību izjust tempa, metroritma maiņas, atklāt skaņdarba raksturu. Kustības ir kā radoša izpausme, radoša valoda, kurā bērns brīvi un dabiski izsaka savu attieksmi. Kustību aktivitāte veicina savlaicīgu balsta un kustību koordinācijas aparāta attīstību, paaugstina visu fizioloģisko sistēmu funkcionālās iespējas.

Pirmsskolas vecumposma bērniem izteiktas kustību aktivitātes ir nepieciešamas, un arī mūzikas stundās tās mūzikas stundās tās var veikt noteiktus uzdevumus: labot bērnu stāju, koordināciju. Klausoties mūziku un aktivizējot muzikāli plastiskās kustības, skolotājs stimulē arī visus bērna attīstībai nepieciešamos psihiskos procesus: atmiņu, domāšanu, gribu, iztēli (Lasmane, 2012).

Ar muzikāli ritmisku kustību palīdzību var atrisināt sekojošos uzdevumus:

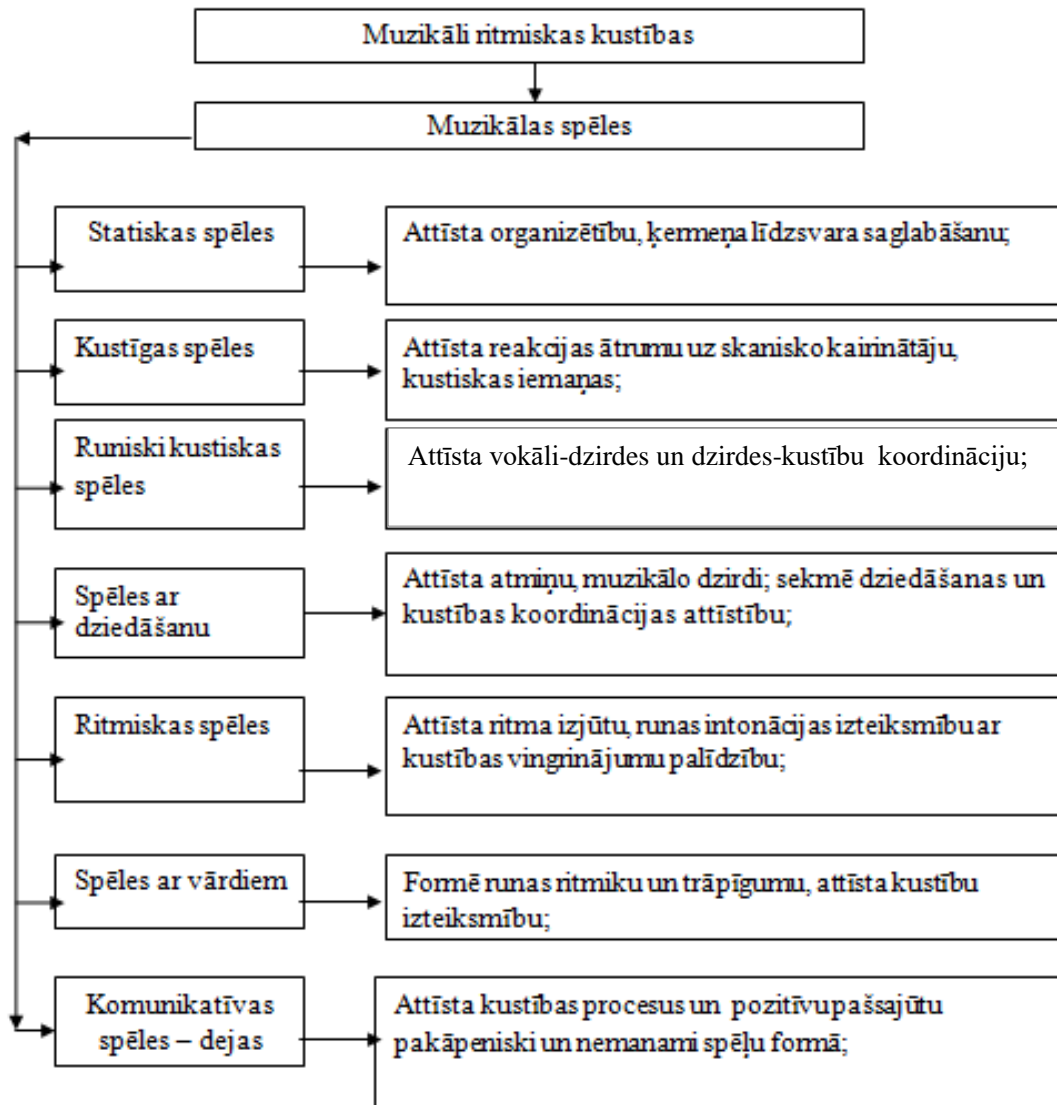
- muzikālo kustību kompleksu audzināšana, kas nodrošina pamatu vispusīgai fiziskai bērnu attīstībai;
- prasme izpildīt vingrinājumus ar mūziku;
- saņemto kustības prasmju un iemaņu pilnveidošana un iestiprināšana saskaņojot kustības ar mūziku (Руднева, 1972).

Muzikāli ritmisko kustību nozīme bērna dzīvē noslēdzas tādā veidā, ka tie:

- Bagātina bērna emocionālo pasauli un attīsta muzikālas spējas;
- Attīsta izzinošās spējas;
- Audzina aktivitāti, disciplinētību, kolektīvisma sajūtu;
- Sekmē fizisku organisma pilnveidošanu (Зимина, 2000).

Muzikāli ritmisku kustību attīstībai, var izmantot muzikālas rotaļas (ar dziedāšanu un bez), izstrādāt muzikālo spēļu un vingrinājumu sistēmu, kura ir atspoguļota muzikāli ritmisku kustību veidošanas modelī (skat. 2. Tabula) (Размиковна, 2011).

2.tabula.Muzikāli ritmisku kustību formēšanas modelis (Размиковна, 2011, 10)

Tāpat kustībai nav jābūt tikai kustībai ar mūzikas akompanementu vai uz mūzikas fona; kustībai ar saturu un formu jāsakrīt ar mūziku (Копелева, 1962).

Ritmikas nozīme pirmsskolas vecuma bērnu muzikālo spēju un muzikālas audzināšanas attīstībā kopumā ir liela. Nodarbošanās ar ritmiku paredz paziņošanu bērniem sākotnēju zināšanu par teorētiskiem mūzikas pamatiem, liek sevis priekšā uzdevumu audzināt bērnos apzinātu attieksmi pret mūziku.

Ritmikas nozīme pirmsskolas vecuma bērnu muzikālo spēju un muzikālas audzināšanas attīstībā kopumā ir liela. Nodarbošanās ar ritmiku paredz paziņošanu bērniem sākotnēju zināšanu par teorētiskiem mūzikas pamatiem, liek sevis priekšā uzdevumu audzināt bērnos apzinātu attieksmi pret mūziku.

Bērnu ritmikas apmācības metodika pamatojas uz trim etapiem. Pirmā etapā – priekšstata etapā bērniem nepieciešams radīt kopīgo priekšstatu par mūziku un kustību, kas ir izmantojama tās emocionāli tēlaina satura pārraidei. Otrā etapā – realizācijas etapā uzmanība ir akcentējama bērna patstāvības attīstībai muzikāli-ritmisku kustību izpildē, muzikālas izteiksmes līdzekļu pārraidei, mūzikas un kustības atbilstībai bērniem, tiek izmantota secīgas iestudēšanas metode, kas iztēlojas ar apakšmetodes: izpildīšanas paņēmieni demonstrēšana ar pasniedzēju palīdzību, skaidrojumi un norādījumi bērniem to izpildīšanas laikā, vingrinājumi iemaņu apgūšanā (individuāli, grupā), atsevišķu epizožu un visa darba vairākkārtēji atkārtojumi, pasniedzēju un pašu bērnu vērtējums par izpildījuma izteiksmību, spēļu metode, vingrinājumi, kompozīciju radīšanas metode. Ritmikas apmācības trešā etapā – pilnveidošanas etapā notiek muzikāli ritmisko un kustību iemaņu pilnveidošana, tiek veikts darbs pār kopīgo izpildījuma kvalitāti (Дмитриева, 2011).

Par ritmiku rakstīja arī Franio un Lifics savā grāmatā. Ritmika ir speciāls priekšmets, muzikāli pedagoģiska disciplīna, kurai ir mērķis aktivizēt bērnu muzikālo uztveri caur kustībām, ieaudzināt apzinātas attieksmes pret mūziku iemaņu, palīdzēt atklāt viņu muzikālas un radošas spējas. Kustība kā reakcija uz noklausīto, kā mūzikas radošs attēlojums darbībā ir novērojams jebkura vecuma bērniem. Nodarbojoties ar ritmiku, bērni aktīvi piedalās mūzikas rakstura, tās tempa, dinamikas, ritma, formas pārraidē. Autori rekomendē sākt no paša agrākā vecuma. Mūzika atmodina bērnos gaišas un priecīgas jūtas. Viņi saņem milzīgu apmierinājumu no brīvām un vieglām kustībām, no mūzikas savienojuma ar sava ķermeņa un žestu plastiku (Франио, Лифиц, 1987).

Analizējot literatūru par pirmsskolas vecuma bērnu muzikālo spēju attīstības iespējas ar muzikāli ritmisko kustību palīdzību var secināt, ka muzikāli ritmiskās kustības palīdz bērniem sava ķermeņa apzināšanā, ka arī palīdz attīstīt koordināciju, ar kustību palīdzību izjust tempa, metroritma maiņas, atklāt skaņdarba raksturu. Aktivizējot muzikāli plastiskās kustības, bērnos var stimulēt visus attīstībai nepieciešamos psihiskus procesus tāds kā atmiņa, domāšana, griba, iztēle. Pirmsskolas vecuma bērnu muzikālo spēju un muzikālas audzināšanas attīstībā kopumā ir liela.

3. Bērnu muzikālo spēju attīstības iespējas muzikāli ritmiskās kustībās

3.1. Pētījuma organizācija un metodes

Pamatojoties uz teorētisko avotu pētījuma atziņām, tika organizēts empīriskais pētījums. Pēc izveidotajiem kritērijiem tika eksperimentāli pārbaudīta muzikālo spēju attīstība mūzikas nodarbībās pirmsskolas jaunākā grupā. Tika izstrādāta anketa vecākiem, ar kuru palīdzību tika uzzinātas vecāku domas par viņu bērna muzikālam spējam.

Empīriskais pētījums tika organizēts, pamatojoties uz psihologu un pedagogu atziņām par muzikālo spēju attīstības iespējam dažādās muzikāli ritmiskās kustībās.

Respondentu grupu izvēle tika veikta 2014. gada rudenī. Pētījumam izvēlēta Rīgas pirmsskolas izglītības iestāde. Pētījumā piedalījās 16 bērni, 12 bērnu vecāki un 3 pirmsskolas skolotāji.

Empīriskais pētījums notika divos posmos: I posms- konstatējošais, II posms – veidojošais.

Empīriskā pētījuma mērķis – praktiski pārbaudīt 3-4- gadu vecu bērnu muzikālo spēju attīstības iespējas muzikāli ritmiskās kustībās.

Empīriskajā pētījumā metodes:

- pedagoģiskais novērojums,
- anketa vecākiem,
- pārrunas ar skolotājiem,
- izmēģinājuma darbs.

Statistisko datu apstrāde tika veikta ar Microsoft Excel palīdzību.

Muzikālo spēju attīstība tika pārbaudīta 3 muzikālās aktivitātēs, kas kopuma ietilps muzikāli ritmiskās kustībās:

1. Dziedāšana ar ritma instrumentiem (A).
2. Dzejoļu ritmizēšana (B).
3. Kustību improvizācijas mūzikas pavadījumā (C).

Lai novērot bērnu darbību un muzikālo spēju izpausmes šajās aktivitātēs, darba autore izstrādāja muzikālo spēju attīstības kritērijus un rādītājus. Kā kritēriji izvēlētas pašas galvenās 4 spējas - muzikāla dzirde, ritma izjūta, muzikāla atmiņa un domāšana, muzikāli emocionāla atsaucība.

3.tabula. Muzikālo spēju attīstības kritēriji un radītāji

Kritēriji	Muzikāla dzirde	Ritma izjūta	Muzikāla atmiņa	Emocionāla atsaucība
Muzikāli- ritmiskās kustības				
Dziedāšana ar ritma instrumentiem (A)	Prot precīzi dziedāt	Prot precīzi ritmizēt instrumentālo pavadījumu	Prot atcerēties iemācīto dziesmu/ Prasme prognozēt izpildījumu	Prot dziedāt ar prieku un interesi
Dzejoļu ritmizēšana (B)	Prot precīzi izjust dzejoļa ritmu	Prot precīzi ritmizēt pantiņu	Prot atcerēties dzejoli un dzejoļa ritmu	Prot izteiksmīgi lasīt dzejoli un ritmizēt to
Kustību improvizācijas mūzikas pavadījumā (C)	Prot precīzi atrast atbilstošu mūzikai kustību	Prot veidot ritmam atbilstošas kustības	Prot atcerēties kustības, prot veidot jaunas kustības	Prot veidot izteiksmīgas kustības atbilstoši mūzikai

3.2. I pētījuma posms un rezultātu analīze

Pedagoģiskais novērojums

Darba autore vēroja bērnu muzikālo spēju attīstību muzikālās nodarbībās. Ētisko iemeslu dēļ bērnu vārdi tika mainīti.

Lai vērot muzikālo spēju izpausmes un noskaidrotu bērnu reālo muzikālo spēju attīstības līmeni tika atrasti uzdevumi katram muzikālas darbības veidam. Rezultātā tika noskaidrots vidējais muzikālo spēju attīstības līmenis.

Muzikālas dzirdes attīstības uzdevumi palīdzēja pārbaudīt bērnu prasmi precīzi dziedāt; prasmi precīzi izjust dzejoļa ritmu; prasmi precīzi atrast atbilstošu mūzikai kustības.

Ritma izjūtas attīstības uzdevumi palīdzēja pārbaudīt bērnu prasmi precīzi ritmizēt ar instrumentu pavadījumu; prasmi precīzi ritmizēt pantiņu; prasmi veidot atbilstošas kustības.

Muzikālas atmiņas attīstības uzdevumi palīdzēja pārbaudīt bērnu prasmi atcerēties iemācīto dziesmu, prasmi prognozēt izpildījumu; prasmi atcerēties dzejoli un dzejoļa ritmu; prasmi atcerēties kustības;

Emocionāla atsaucība attīstības uzdevumi palīdzēja pārbaudīt bērnu prasmi dziedāt ar prieku un interesi; prasmi izteiksmīgi lasīt dzejoli un ritmizēt; prasmi veidot izteiksmīgas kustības atbilstoši mūzikai.

1.uzdevums: rotaļa „Ātri – lēni, skaļi – klusi” (C)

Mērķis: Vērot bērnu emocionālo atsaucību un attīstīt muzikālo dzirdi, ritma izjūtu,

Nepieciešams aprīkojums: magnetofons, audioieraksts ar kontrastiem mūzikas fragmentiem.

Diagnostika tiek veikta ar bērnu grupu (4-5 cilvēki).

Vadīšanas metodika: Skolotāja devās ar bērniem uz muzikālo zāli. Skolotāja piedāvāja bērniem padejot mūzikas pavadījumā. Skolotāja izskaidroja bērniem rotaļas noteikumus. Skolotāja bērniem piedāvāja padejot mūzikas pavadījumā, īpaši uzsverot, ka ir jādejo tā, kā teiks priekšā mūzika – klusi, skaļi, lēni vai ātri. Skolotāja teica, ka bērniem ir uzmanīgi jāklusās mūziku, kad skan ātra mūzika bērni var skriet, ātri pārvietoties un dejot, kad skan lēna – izpildīt vijīgas, ne straujas kustības, kad skan skaļa mūzika, bērni var skriet, lēkt, skaļi plaukšķināt, bet kad ieskanēsies klusa mūzika bērni pārvietojas uz pirkstgaliem, klusi.

Skolotāja piedāvāja bērniem izvietoties pa visu zāli. Bērni izvietojas pa visu zāli, paši nostājas tā, lai netraucētu citiem. Skolotāja ieslēdza bērniem muzikālus fragmentus. Bija redzams, ka bērni bija ļoti priecīgi rotaļas laikā, katras kustības atšķiras no citiem (*muzikālā dzirde, emocionālā atsaucība*). Dažādas bērnu kustības neizskatījās kā dejas, bērni kustējās, bet Lauris un Lija gandrīz katram mūzikas fragmentam izdomāja kaut kādu dejas improvizāciju. Bija redzams, ka Evai un Elvijam bija grūti rotaļas laikā, visu laiku viņi nezināja, ko darīt, un skatījās, ko dara citi.

Darba autores novērojumi parādīja, ka kopumā grupā ritma izjūtas līmenis ir vidējais. Lauris, Velta un Kitija veidoja ļoti interesantas, izteiksmīgas kustības, kā arī viņi sekoja līdzīgi visiem skolotājas norādītajiem uzdevumiem (*ritma izjūta un emocionālā atsaucība*). Bet ne visiem bērniem izdevās veiksmīgi izpildīt uzdevumu. Piemēram, Elvijam un Evai bija grūti sekot līdzīgi mūzikai un

vienlaikus pildīt uzdevumus. Tas liecina par to, ka viņu ritma izjūta ir zemā līmenī, bet tajā pašā laikā viņi bija emocionāli atsaucīgi pret šo darbību (*ritma izjūta*).

2.uzdevums: „Dziedošā bumba” (C)

Mērķis: Attīstīt bērniem muzikālu dzirdi, muzikālu atmiņu un prasmi atpazīt muzikālus instrumentus.

Spēlēs materiāls: dažāda veida un izmēra bumbas. Var izmantot arī citus priekšmetus, piemēram, maisiņu ar pupiņām.

Vadīšanas metodika: Skolotāja piedāvāja bērniem apsēsties riņķī uz paklāja. Skolotāja uzdeva jautājumu – Kādus muzikālus instrumentus mēs zinām? Skolotāja arī parādīja bērniem dažādus muzikālus instrumentus, deva iespēju arī izmēģināt paspēlēt ar muzikālu instrumentu. Skolotāja izskaidroja bērniem rotaļas noteikumus, vienam bērnam bija jāšēž ārpus riņķa, pirmā izvelējas būt Kitija. Skolotāja paprasīja izvēlēties divus muzikālus instrumentus visai grupai un atdeva Kitijai ārpus riņķa. Grupas izvēle bija tamburīns un marakasi. Skolotāja deva uzdevumu izlemt ar kādu no instrumentiem būs dots signāls mest bumbu, bet ar kādu – to ripināt. Bērni pārmeta vai pārripināja viens otram bumbu atkarībā no tā, kādā instrumentā spēlēja sēdētājs ārpus riņķa (*muzikāla atmiņa*). Bumbas kustība bija pavadāma ar vokālu improvizāciju ar patskaņu izmantošanu.

Darba autores novērojumi parādīja, ka bērniem bija interesanti pildīt uzdevumu, viņi bija emocionāli atsaucīgi (*emocionāla atsaucība*).Tika novērota sadarbšanās starp bērniem, viņi palīdzēja viens otram. Ar uzdevumu veiksmīgi tika galā Kitija, Margarita, Lija un Valdis, kā arī viņi atbalstīja citus. Tas liecina par to, ka viņiem labi attīstīta muzikāla dzirde (*muzikālā dzirde*). Dažiem bērniem bija problēmas ar to, ka viņi nevarēja atcerēties kāds instrumenta signāls kādai kustībai ar bumbu atbilsta. Bērni viens otram palīdzēja to atcerēties.

3.uzdevums: „Telegrāfs” (C)

Mērķis: Attīstīt taktili kinestetisko atmiņu, domāšanu, ritma izjūtu, muzikālo atmiņu.

Vadīšanas metodika: Skolotāja izvelējas izmantot muzikālo zāli. Lai sadalītu bērnus divās komandās tika sagatavotas kartītes ar divām krasām. Izveidojas divas tādas komandas – 1.komanda: Velta, Eva, Valdis, Samanta, Ignats, Margarita, Elvis, Marta un 2.komanda: Igors, Normunds, Dmitrijs, Kitija, Lija, Boriss, Kamila, Lauris. Skolotāja izskaidroja bērniem rotaļas noteikumus: bērniem bija jāiestājas rindā viens aiz otra. Bērniem pēc kārtas bija jāizpēlē pa muguru priekšā

stāvošam ritmisku attēlu, ko uzdeva skolotāja katrai komandai. Bērnām, kurš ir pirmais rindā, bija jāplaukšķina ar rokām ritmu, kuru uzdeva skolotāja. Pēc tam visi bērni plaukšķināja pareizu ritmu un katra komanda sameklēja vārdus pēc noteiktas leksiskas tēmas ar doto ritmisko struktūru.

Darba autores novērojumi parādīja, ka bērniem bija interesanti pildīt uzdevumu, viņi bija emocionāli atsaucīgi (*emocionāla atsaucība*). Tika novērota sadarbšanās starp bērniem, viņi palīdzēja viens otram. Skolotāja novēroja, ka bērniem bija grūti tikt galā ar šo spēli, jo rinda bija pārāk gara, tādēļ bērni tika sadalīti divās grupās, un citreiz vēl mazākas grupas. Grupā bija gan vairāk, gan mazāk muzikāli attīstīti bērni. Valdis un Kamila veiksmīgi tika galā ar šo spēli, viņi bija katrs savas rindas sākumā, un no tā, cik labi viņi saprata skolotājas doto ritmu, bija atkarīgs uzdevuma rezultāts. Tātad abām grupām izdevās bez kļūdams pabeigt uzdevumu. (ritma izjūta un muz. atmiņa) .

4.uzdevums: „Rudens dziesmiņa” (sk. 2.pielikumā) (A)

Mērķis: vērot bērnu emocionālo reakciju, attīstīt muzikālo dzirdi un muzikālo atmiņu.

Vadīšanas metodika: skolotāja kopā ar bērniem iemācījās dziesmu „Rudens dziesmiņa”, tad bērni izpildīja dziesmu kopā ar skolotāju.

Darba autores novērojumi parādīja, ka bērni bija ļoti emocionāli atsaucīgi, ar prieku dziedāja dziesmu. Iemācīties dziesmu bērniem aizņēma daudz laika, bet rezultātā viss izdevās. Daži bērni sākumā baidījās dziedāt, bet tad, kad viņi redzēja, ka visi bērni dzied, viņi vairs neuztraucējās un dziedāja precīzi (*muzikālā dzirde*), izteiksmīgi un emocionāli (*emocionāla atsaucība, muzikālā atmiņa*).

5.uzdevums dzejolis „Myxa-цокamyxa” (sk. 6.pielikumā) (B)

Mērķis: Attīstīt bērna ritma izjūtu, muzikālo dzirdi un muzikālo atmiņu, emocionālo atsaucību.

Vadīšanas metodika: Skolotāja piedāvāja fragmentu no Korneja Čukovska dzejoļa „Myxa-цокamyxa”. Skolotāja kopā ar bērniem iemācījās dzejoļi, un pēc tam, kad dzejolis bija iemācīts skolotāja piedāvāja bērniem ritmizēt dzejoļi kopā ar dzejoļa vārdiem. Skolotāja lēni parādīja dzejoļa ritmu izmantojot plaukstas. Bērnu uzdevums bija atkārtot ritmu kopa ar skolotāju (*ritma izjūta un muz. atmiņa*).

Darba autores novērojumi parādīja, ka bērniem ļoti patīk, ka dzejolis tika izpildīts ar kustībām, bet bija redzams, ka bērniem bija grūti tikt galā ar uzdevumu, bet ar skolotājas palīdzību bērniem viss izdevās (*emocionālā atsaucība*).

Vērošanas rezultāti, kas iegūti muzikālajās nodarbībās un uzdevumos, tika atspoguļoti bērnu individuālajos raksturojumos.

Bērnu raksturojumi

Velta – Atbildīga meitene. Visu laiku gribēja būt par skolotājas palīgu. Centīgi izpildīja visus skolotājas norādītus uzdevumus, ir muzikāli emocionāli atsaucīga. Nedaudz kautrējās uzstāties individuāli, viņai patīka, kad viņu atbalstīja citi bērni. Ar prieku improvizēja. Ritma izjūtai, muzikālai atmiņai, emocionālai atsaucībai attīstības līmenis ir augsts. Muzikāla dzirde ir vidējā līmenī.

Igors – Atsaucīgs zēns. Palīdzēja citiem bērniem, ja viņiem bija nepieciešama palīdzība. Izpildot uzdevumus jutējās nedroši. Pozitīvas emocijas izraisīja darbošanās ar mūzikas instrumentiem. Visas muzikālas spējas: muzikāla dzirde, ritma izjūta, muzikāla atmiņa, emocionāla atsaucība ir vidējā līmenī.

Eva – Klusa un kautrīga meitene. Visjaunākā meitene grupā, runa netiek labi kā citi bērni, mazs vārdu krājums. Grūtības sagādāja dziedāšanas uzdevumus. Ļoti patīk ritmiskas muzikālas kustības, kustību improvizācijas mūzikas pavadījumā. Muzikāla dzirde, muzikāla atmiņa, emocionāla atsaucība ir zemā līmenī, vidēji attīstīta ir tikai ritma izjūta.

Normunds – Draudzīgs zēns, bet viņam patīk darboties un spēlēties vienatnē. Ar interesi sekoja līdz skolotājas norādītiem uzdevumiem. Dzied pareizi un tīri. Ritma izjūta, muzikāla dzirde, muzikāla atmiņa, emocionāla atsaucība – visas muzikālas spējas ir vidējā līmenī.

Dmitrijs – Atbildīgs bērns. Katram uzdevumam pievērsa uzmanību lai nekļūdīties. Patīk dziedāšana ar ritma instrumentiem. Muzikāla dzirde, ritma izjūta ir zemā līmenī. Muzikāla atmiņa, kā arī emocionāla atsaucība ir vidēja līmenī.

Valdis – Provokators. Nevar noturēt uzmanību kaut kam vienam. Ja negribēja piedalīties darbībā, traucēja citiem, lai pievērstu sev uzmanību. Patīk piedalīties tikai aktīvās darbībās, patīk spēlēt muzikālos instrumentos. Muzikāla dzirde, ritma izjūta, muzikāla atmiņa, emocionāla atsaucība – visas muzikālas spējas ir vidējā līmenī.

Kitija – Klusa meitene. Nepatīk uzstāties priekšā. Ar interesi sekoja līdz skolotājai. Labi dzied, un spēlē muzikālos instrumentos. Patīk improvizēt, izdomāt kustības. Muzikāla dzirde, ritma izjūta, muzikāla atmiņa, emocionāla atsaucība – visas muzikālas spējas ir vidējā līmenī.

Samanta – Kautrīga meitene. Ļoti reti apmeklē bērnu dārzu. Tāpēc sanāca grūtības saskarsmē ar citiem bērniem. Izpildot uzdevumus jutējas nedroši. Bija grūtības ar kustību improvizāciju mūzikas pavadījumā. Ritma izjūta, muzikāla atmiņa, emocionāla atsaucība ir vidēja līmenī. Muzikālas dzirdes attīstības līmenis ir zems.

Ignats – Līderis starp zēniem. Daži bērni viņam seko līdz. Viņš ar prieku izpildīja visus skolotājas norādītus uzdevumus, bet ja kaut kas nepadodas sāk uztraukties. Patīk improvizēt, izdomāt interesantas kustības. Muzikālas dzirdes, ritma izjūtas, muzikālas atmiņas attīstības līmenis ir vidējais. Emocionālas atsaucības attīstības līmenis ir augsts.

Margarita – Līdere starp meitenēm. Aktīvi piedalījās mācību procesā. Patīk dziedāšana ar ritma instrumentiem. Dažreiz ritmizē patstāvīgi, piemēram spēlēšanas laikā. Izpildīja visus skolotājas norādītus uzdevumus. Muzikālas dzirdes, muzikālas atmiņas, emocionālas atsaucības attīstības līmenis ir augsts. Ritma izjūta ir vidējā līmenī.

Lija – Aktīva un kustīga meitene. Nodarbojas ar dejām. Viņai attīstītās visas muzikālas spējas. Cenšas izpildīt katru skolotājas norādītu uzdevumu. Dzied pareizi un tīri. Pēc mūzikas noklausīšanas prot ar kustībām attēlot ritma, tempa maiņu. Visu muzikālo spēju attīstības līmenis ir augsts.

Boriss – Aktīvs bērns. Grūti koncentrējas uz darbu. Ar prieku apgūst deju elementus. Laba atmiņa. Ar interesi sekoja līdz skolotājas norādītiem uzdevumiem. Ritma izjūta, muzikāla dzirde, muzikāla atmiņa, emocionāla atsaucība – visas muzikālas spējas ir vidējā līmenī.

Kamila – Draudzīga meitene. Ļoti radoša. Nekautrējas dziedāt un improvizēt. Muzikāla dzirde, ritma izjūta, muzikāla atmiņa, emocionāla atsaucība – visas muzikālas spējas ir vidējā līmenī.

Lauris – Aktīvs un kustīgs zēns. Nodarbojas ar dejām. Izpildīja visus skolotājas norādītus uzdevumus. Dzied pareizi un tīri. Ar prieku apgūst dažādus deju elementus un piedāvā savus deju elementus. Visu muzikālo spēju attīstības līmenis ir augsts.

Elvis – Kluss zēns. Visi skolotājas norādītie uzdevumi sagādāja grūtības. Bērnam slikti attīstītās visas muzikālas spējas. Bērns ir emocionāli atsaucīgs. Pozitīvas emocijas izraisa darbošanās ar mūzikas instrumentiem. Muzikāla dzirde, ritma izjūta, muzikāla atmiņa, muzikāli emocionāla atsaucība – visas muzikālas spējas ir vidējā līmenī.

Marta – Aktīva un skaļa meitene. Vienmēr izsaka savu viedokli. Patīk improvizēt mūzikas pavadījumā, bet bija grūtības ar skolotājas norādītiem uzdevumiem. Ritma izjūta, muzikāla dzirde, muzikāla atmiņa emocionāla atsaucība – visas muzikālas spējas ir vidējā līmenī.

Vērtēšanas sistēma

Pēc novērošanas un bērnu darbības analīzi darba autore novērtēja bērnu darbības muzikāli ritmiskās kustībās rezultātus pēc kritērijiem. Vērtēšanai izmantota 3 punktu sistēma. Vērtēšana paredzēja noteikt katra bērna muzikālo spēju attīstības līmeni. Līmeni atbilst punktu sistēmai.

- kopvērtējums (vidējs punktu skaits) no 1.-1,4.p. - zems muzikālo spēju attīstības līmenis;
- kopvērtējums no 1,5.-2,4.p. - vidējais muzikālo spēju attīstības līmenis;
- kopvērtējums no 2,5.-3.p. - augsts muzikālo spēju attīstības līmenis.

4.tabula.. Muzikālo spēju attīstības līmeņu skaidrojums

Kritēriji	Muzikāla dzirde	Ritma izjūta	Muzikāla atmiņa	Emocionāla atsaucība
Muzikāli-ritmiskās kustības				
A). Dziedāšana ar ritma instrumentiem	<p>Prot precīzi dziedāt</p> <p>Zems līmenis: Nespēj precīzi dziedāt ritma instrumentu pavadījumā.</p> <p>Vidējais līmenis: Cenšas precīzi dziedāt ritma instrumentu pavadījumā, bet dažreiz kļūdās.</p> <p>Augsts līmenis: Precīzi dzied ritma</p>	<p>Prot precīzi ritmizēt ar instrumentu pavadījumu</p> <p>Zems līmenis: Nespēj precīzi ritmizēt instrumentu pavadījumā</p> <p>Vidējais līmenis: Cenšas precīzi ritmizēt instrumentu pavadījumā, bet dažreiz kļūdās.</p> <p>Augsts līmenis: Precīzi ritmizē</p>	<p>Prot atcerēties iemācīto dziesmu/ Prot prognozēt izpildījumu</p> <p>Zems līmenis: Nespēj atcerēties iemācīto dziesmu un prognozēt to izpildījumu.</p> <p>Vidējais līmenis: Cenšas atcerēties iemācīto dziesmu un prognozēt to izpildījumu, bet dažreiz kļūdās.</p> <p>Augsts līmenis: Precīzi atceras</p>	<p>Prot dziedāt ar prieku un interesi</p> <p>Zems līmenis: Dzied bez prieka un intereses.</p> <p>Vidējais līmenis: Cenšas dziedāt ar prieku un interesi.</p> <p>Augsts līmenis: Dzied ar prieku un interesi.</p>

	instrumentu pavadījumā.	instrumentu pavadījumā.	iemācīto dziesmu un prognozē to izpildījumu.	
B). Dzejoļu ritmizēšana	<p>Prot precīzi izjust dzejoļa ritmu</p> <p>Zems līmenis: Nespēj precīzi izjust dzejoļa ritmu.</p> <p>Vidējais līmenis: Cenšas precīzi izjust dzejoļa ritmu.</p> <p>Augsts līmenis: Precīzi izjust dzejoļa ritmu.</p>	<p>Prot precīzi ritmizēt</p> <p>Zems līmenis: Nespēj precīzi ritmizēt</p> <p>Vidējais līmenis: Cenšas precīzi ritmizēt, bet dažreiz kļūdās.</p> <p>Augsts līmenis: Precīzi ritmizē.</p>	<p>Prot atcerēties dzejoli un dzejoļa ritmu</p> <p>Zems līmenis: Nespēj atcerēties dzejoli un dzejoļa ritmu.</p> <p>Vidējais līmenis: Cenšas atcerēties dzejoli un dzejoļa ritmu, bet dažreiz kļūdās.</p> <p>Augsts līmenis: Precīzi atceras dzejoli un dzejoļa ritmu.</p>	<p>Prot izteiksmīgi lasīt dzejoli un ritmizēt</p> <p>Zems līmenis: Neizteiksmīgi lasa dzejoli un ritmizē.</p> <p>Vidējais līmenis: Cenšas izteiksmīgi lasīt dzejoli un ritmizēt.</p> <p>Augsts līmenis: Izteiksmīgi lasa dzejoli un ritmizē.</p>
C). Kustību improvizācijas mūzikas pavadījumā	<p>Prot precīzi atrast atbilstošu mūzikai kustību</p> <p>Zems līmenis: Nespēj precīzi atrast atbilstošu mūzikai kustību.</p> <p>Vidējais līmenis: Cenšas precīzi atrast atbilstošu mūzikai kustību, bet dažreiz kļūdās.</p> <p>Augsts līmenis: Precīzi atrod atbilstošu mūzikai kustību.</p>	<p>Prot veidot atbilstošas kustības</p> <p>Zems līmenis: Nespēj veidot atbilstošas mūzikas pavadījumam kustības.</p> <p>Vidējais līmenis: Cenšas veidot atbilstošas mūzikas pavadījumam kustības, bet dažreiz kļūdās.</p> <p>Augsts līmenis: Veido atbilstošas mūzikas pavadījumam kustības.</p>	<p>Prot atcerēties kustības</p> <p>Zems līmenis: Nespēj atcerēties kustības.</p> <p>Vidējais līmenis: Cenšas atcerēties kustības, bet dažreiz kļūdās.</p> <p>Augsts līmenis: Precīzi atceras kustības.</p>	<p>Prot veidot izteiksmīgas kustības atbilstoši mūzikai</p> <p>Zems līmenis: Nespēj veidot izteiksmīgas kustības atbilstoši mūzikai.</p> <p>Vidējais līmenis: Cenšas veidot izteiksmīgas kustības atbilstoši mūzikai.</p> <p>Augsts līmenis: Veido izteiksmīgas kustības atbilstoši mūzikai.</p>

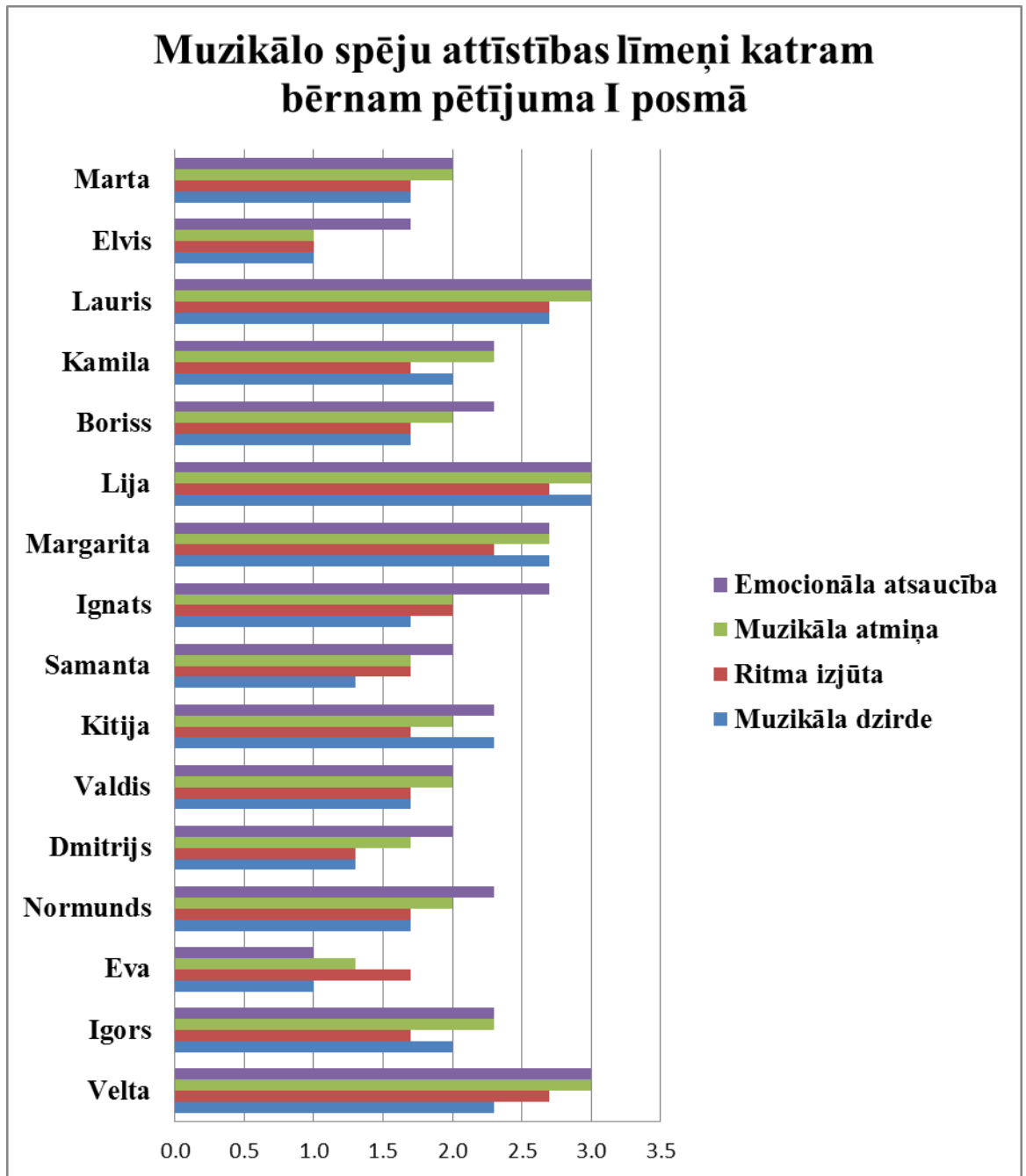
Pamatojoties uz muzikālo spēju kritērijiem tika novērtēti bērnu sasniegumi visos aprakstītos uzdevumos. Vērtēšanas rezultāti tika atspoguļoti 5. tabulā un 1.attēlā.

5.tabula. Muzikālo spēju attīstības vērtējums pētījuma I posmā

Vārds	Kritēriji												Vidējs punktu skaits un līmenis
	Muzikāla dzirde			Ritma izjūta			Muzikāla atmiņa			Emocionāla atsaucība			
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
Velta	2,3			2,7			3,0			3,0			2,8 - augsts
Igors	2,0			1,7			2,3			2,3			2,1- vidējs
Eva	1,0			1,7			1,3			1,0			1,3- zems
Normunds	1,7			1,7			2,0			2,3			1,9- vidējs
Dmitrijs	1,3			1,3			1,7			2,0			1,6- vidējs
Valdis	1,7			1,7			2,0			2,0			1,8- vidējs
Kitija	2,3			1,7			2,0			2,3			2,1- vidējs
Samanta	1,3			1,7			1,7			2,0			1,7- vidējs
Ignats	1,7			2,0			2,0			2,7			2,1- vidējs
Margarita	2,7			2,3			2,7			2,7			2,6- augsts
Lija	3,0			2,7			3,0			3,0			2,9- augsts
Boriss	1,7			1,7			2,0			2,3			1,9- vidējs

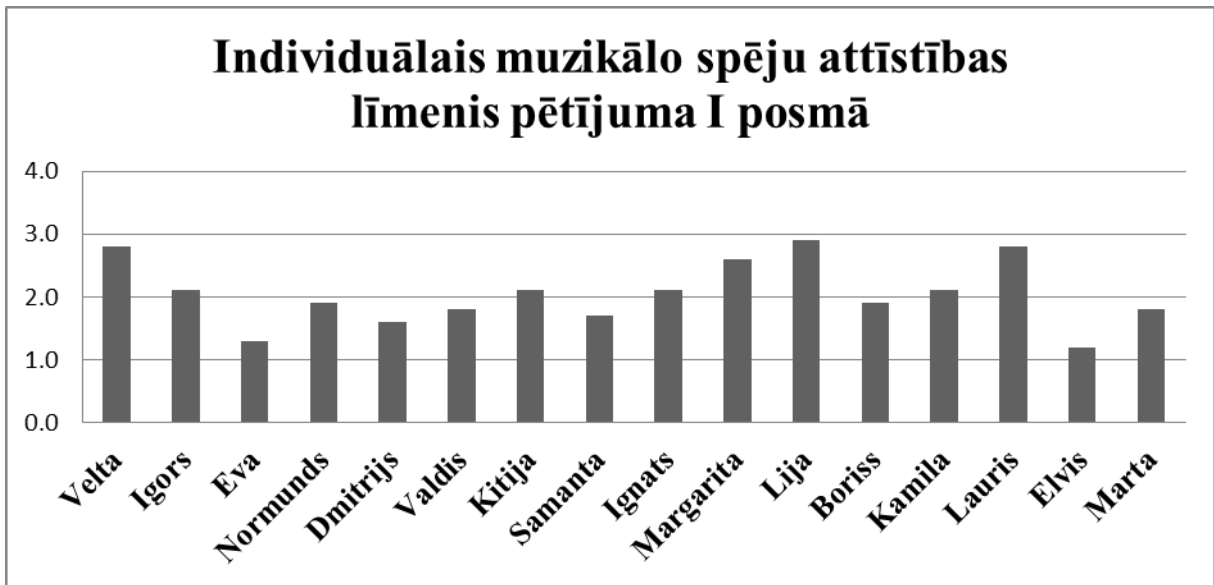
Kamila	2,0	1,7	2,3	2,3	2,1- vidējs
Lauris	2,7	2,7	3,0	3,0	2,8- augsts
Elvis	1,0	1,0	1,0	1,7	1,2- zems
Marta	1,7	1,7	2,0	2,0	1,8- vidējs

Izdarot matemātisko datu apstrādi tika izveidots attēls, kurā attēloti katra bērna rezultāti (sk.1.attēlu) .

1. attēls. Muzikālo spēju attīstības līmeņi katram bērnam pētījuma I posmā

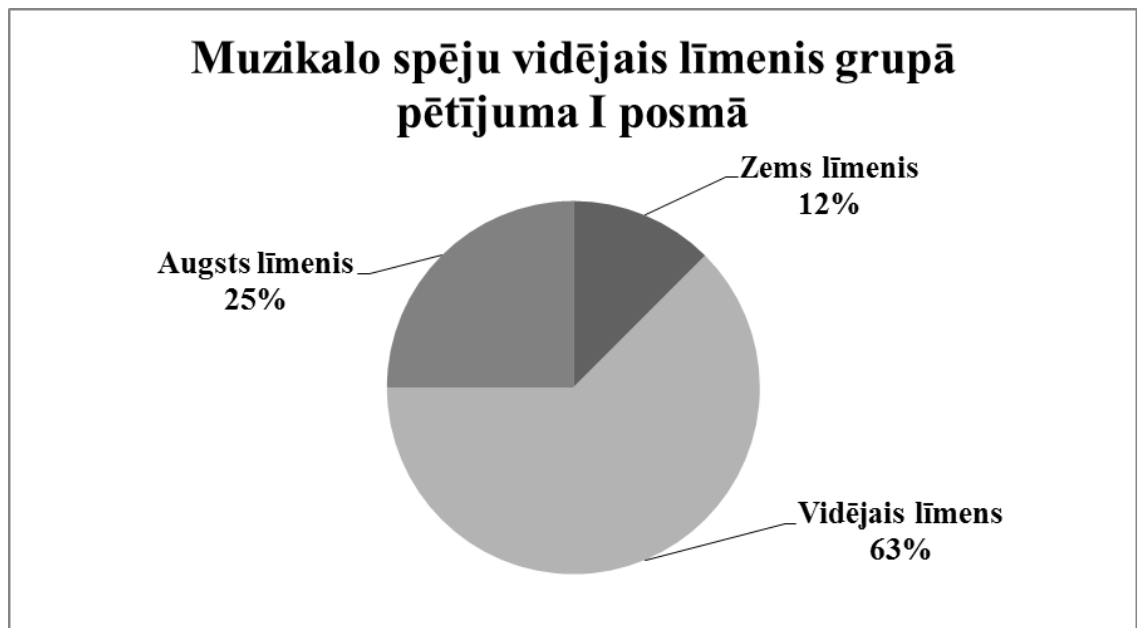
1. attēlā var redzēt, ka katram bērnam visas 4 muzikālas spējas ir apmēram vienā līmenī. Pēc diagrammas var secināt, ka vislabāk ir attīstītas muzikāli emocionāla atsaucība un muzikāla atmiņa, bet nepietiekami attīstītas muzikāla dzirde un ritma izjūta.

2.attēls. Individuālais muzikālo spēju attīstības līmenis pētījuma I posmā

Izdarot matemātisko datu apkopojumu, tika izveidota otrā diagramma, kurā var redzēt ka individuālais muzikālo spēju attīstības līmenis pētījuma sākumā lielākai daļai bērnu ir vidējais. Var novērot, ka tikai četriem bērniem muzikālo spēju līmenis ir pietiekami augsts, un diviem – līmenis ir pazemināts.

Darba autore izveidoja kopīgu diagrammu visai grupai.

3. attēls. Muzikālo spēju vidējais līmenis grupā pētījuma I posmā

Tātad 3. diagrammā var aplūkot muzikālo spēju vidējo līmeni procentos grupā. Var secināt, ka lielākai daļai bērnu (62 %) ir vidējais muzikālo spēju līmenis, un augsts (25 %) vai zems (13 %) līmenis ir tikai nelielai bērnu daļai.

Vecāku anketēšana

Anketēšana piedalījās bērnu vecāki.

Vecāku skaits - 16 cilvēki .

Vecāku anketēšana notika ar mērķi uzzināt, kāda ir viņu attieksme pret muzikālo spēju attīstību pirmskolas vecumā un ko vecāki paši dara lai attīstīt sava bērna muzikālas spējas.

Anketēšanas formu var aplūkot 1.pielikumā.

Vecāku anketēšana parādīja, ka muzikālo spēju attīstības problēma ir svarīga un aktuāla arī mūsdienās.

Lielāka daļa vecāku uzskata, ka muzikālu spēju attīstībai muzikāli-ritmisku kustību procesā ir jāsākas no 1-3 gadu vecuma (55 %), no 3-4 gadiem (44 %), no 5-6 gadiem (1 %).

Lielāka daļa vecāku (75 %)uzskata, ka ar muzikālu spēju attīstību muzikāli-ritmisku kustību procesā ir jānodarbojas bērnudārzam; (18 %) pulciņos un studijās; (7 %)bērnudārzam un ģimenei kopā.

Vai jūsu bērnam patīk dejot? Jā – atbildēja 75%.

Vai bērns dejo mājās? Jā – atbildēja 83%.

Vai jūsu bērnam ir mīļākas muzikālas spēles vai dejas? Jā – atbildēja 50%.

Vai jūs dejojat ar bērnu? Jā – atbildēja 92 %.

Vai jūs ar bērnu apmeklējat koncertus? Jā – atbildēja 92%.

Vai jūsu bērns nodarbojas ar dejām? Jā –atbildēja 67%.

Vai plānojat atdot bērnu deju nodarbībās? Jā – atbildēja 58%.

Vai jūs nodarbojāties ar dejām? Jā – atbildēja 33%.

Jūsu attieksme pret dejām? Pozitīvi atbildēja – 100%.

No iegūtiem rezultātiem, var secināt, ka vecāki saprot mūzikas izglītību svarīgumu. Viņi cenšas izveidot ģimenē vidi muzikālai attīstībai, vada bērnus uz muzikāliem pulciņiem un studijām, kā arī kopā ar bērniem apmeklē koncertus un muzikālas izrādes. Vecāki cenšas bagātināt bērna vidi ar dažādiem muzikāliem pārdzīvojumiem, paplašināt bērnu muzikālo pieredzi.

Lielākā daļa vecāku saprot, ka pirmsskolas periods ir ārkārtīgi svarīgs bērna turpmākai attīstībai. Tieši šajā vecumā tiek uzlikti pamati, kas ļauj veiksmīgi attīstīt bērniem muzikālas spējas,

ie pazīstīnāt viņus ar mūziku, un veidot pozitīvu attieksmi pret to. Vecāki dara visu iespējamo, bet diemžēl ne tik bieži, tādēļ ka uzskata, ka tas ir pedagoga uzdevums. Tā lielāka daļa vecāku (75 %) uzskata, ka ar muzikālu spēju attīstību muzikāli ritmisku kustību procesā ir jānodarbojas bērnodārzam; (18 %) pulciņos un studijās; (7 %) bērnodārzam un ģimenei kopā. Tomēr vecākiem ir aktīvi jāiesaistās bērna muzikālo spēju attīstībā. Pretējā gadījumā visas skolotāju pūles nedos pozitīvus rezultātus, kā arī jābūt skolotāju un vecāku mijiedarbībai šajā jautājumā.

I posma rezultātu analīze

Empīriskas daļas iegūti rezultāti tiek apkopoti un izanalizēti no pedagoģiska vērojuma un vecāku aptaujas.

Pirmsskolas vecuma bērnu muzikālu spēju diagnostikas rezultāti uz konstatējošā eksperimenta etapa ļāva izdarīt nākamās secinājumus:

- vairākiem bērniem ir nepietiekami attīstīta ritma izjūta;
- daudziem bērniem ir emocionāls sastingums pildot uzdevumus, neskatoties uz to, ka visi uzdevumi ir spēļu formā;
- vienkāršu uzdevumu izpilde dažiem bērniem izrādījās nesaprotama;
- ne visiem bērniem ir nepietiekami attīstīta mūzikas uztvere;
- bērniem nav pietiekama deju kustību krājuma.
- bērniem bija redzama laba emocionāla atsaucība, tas bija redzams ieinteresētības uzdevumu laika pildīšana.

Pamatojoties uz iegūtiem anketēšanas rezultātiem, es noteicu tālākas darbības mērķi: sekmēt pirmsskolas bērnu muzikālo spēju attīstību un izpausmi muzikāli-ritmisku kustību procesā.

3.3. II pētījuma posms un rezultātu analīze

I pētījuma posma rezultātu analīze mudināja darba autorei turpināt empīrisko pētījumu.

II pētījuma posms (veidojošais) notika no novembra 2015. gada mēnesi līdz aprīļa 2016. gada beigām. II pētījuma posma piedalījās tie paši bērni, kuri piedalījās I pētījuma posmā.

Veidojošā pētījuma posma sākumā tika izvirzīts mērķis - pirmsskolas vecuma bērnu muzikālo spēju attīstības metodikas izstrādāšanas un to pārbaude.

II posmā tika izmantots izmēģinājuma darbs.

Lai izpētītu un sekmētu bērnu muzikālo spēju izpaušmi, skolotāja ilgu laiku strādāja ar bērniem un piedāvāja viņiem vairākus muzikālus uzdevumus, rotaļas, spēlēs un dziesmas, kas palīdzēja attīstīt bērniem muzikālas spējas. Tās bija uzdevumi kuri iekļauj sevī šādas muzikāli ritmiskas kustības:

- Rotaļas muzikālas dzirdes attīstīšanai: Muzikāli didaktiska spēle « *Atkārtoto skaņu* » (sk.7.pielikumā), « *Spēlēsim orķestrī!* »»,
- Rotaļas ritma izjūtas attīstīšanai: « *Spēlēsim orķestrī!* »», « *Mācieties dejot* » « *Trīs lāči*»,
- Dzejoļi ritmizēšanai: Korneja Čukovska dzejoļis «*Telefons*» (sk.8.pielikumā),
- Rotaļas muzikālas atmiņas attīstīšanai: «*Muzikālie instrumenti* » (sk.9.pielikumā),, muzikāli didaktiska spēle «*Pastaiga*» (sk.10.pielikumā), «*Aplausi*» (sk.11.pielikumā),
- Dziesmas muzikālas atmiņas attīstīšanai: «*Крылатые качели*» (sk.12.pielikumā), «*Эмо все весна*» (sk..13pielikumā), «*Kur tu teci gailītis mans*» (sk.14.pielikumā).

Piedāvāju no minētiem darbības veidiem aplūkot atsevišķas muzikālās darbības (īsie plāni)

Rotaļa „*Spēlēsim orķestrī!*”

Mērķis: Ritma izjūtas attīstīšana, instrumentspēlēs prasmju veidošana.

Rotaļu materiāli: Dažādas mūzikas instrumenti

Vadīšanas metodika: Skolotāja aicina bērnus spēlēt orķestrī. Bērni izvēlas mūzikas instrumentus un sadalās vairākās grupas- orķestros. Katram orķestrim bērni izvēlas nosaukumu, no kuras ieradušies. No bērnu vidus izvēlas diriģentu. Skolotājā ieslēdza skaņdarbu fragmentus, bet diriģents norāda, kuram orķestrim jāspēlē melodijas ritmiskais zīmējums.

Rotaļa „*Mācieties dejot*”

Mērķis: Sekmēt ritma izjūtas un emocionālas atsaucības attīstību.

Spēles materiāls: Liela un mazas matrjoškas (pēc spēlētāju skaita).

Vadīšanas metodika: Bērni apsēžas apkārt galda. Skolotājam bija liela matrjoška, bērniem mazas. "Liela matrjoška māca mazas dejot", – skolotāja pateica un uzsita ar matrjošku pa galdu

vieglu ritmisku zīmējumu. Visi bērni vienlaicīgi atkārtoja šo ritmu ar savām matriciņām. Atkārtojot spēli par vadītāju varēja kļūt bērns, kas pareizi izpildīja uzdevumu.

Rotaļa „Trīs lāči”

Mērķis: Sekmēt ritma izjūtas attīstību

Spēles materiāls: Plakanas lāču figūras no kartona.

Spēles gaita: Skolotāja: Bērni jūs atcerējāties pasaku "Trīs lāči"? Pēdējā istabā Mašņka apguļas uz minūti gultā un aizmiga. Bet tajā laikā mājās atnāca lāči. Jūs atcerējāties kā viņus sauca? (Bērni atbildēja.) Paklausieties, kas pirmais atnāca mājās? (uzsita ritmisku zīmējumu ar instrumentu ar vienu vai divām skaņām. Bērni nosauca, kas atnāca.) Kā staigā lācis? Lēni, smagi. Uzsitiet ar plaukstām, kā viņš staigā? Tagad atrodi, kur ir jāuzliek fišku. (Bērni uzlika fiškas uz atbilstošu attēlu.)

Lai vērot un izmēģināt savus paņēmienus muzikālo spēju attīstībai bērniem muzikāli ritmiskās kustībās darba autore (skolotāja) izmantoja 3 muzikāli ritmiskās kustības. Tie ir šādi:

- **dziedāšana ar ritma instrumentiem (A).**
- **dzejoļu ritmizēšana (B).**
- **kustību improvizācijas mūzikas pavadījumā (C)**

Katra no aktivitātēm bija izveidoti dažādi uzdevumi. Uzdevumos darba autore aprakstīja savu darbību un paņēmienus, akcentējot konkrēto muzikālo spēju attīstību.

Dziedāšana ar ritma instrumentiem (A).

1) uzdevums - rotaļa „Uzmini muzikālu instrumentu”.

Skolotāja izvēlējās rotaļu, lai attīstītu bērniem prasmi atpazīt un nosaukt muzikālus instrumentus sākumā, lai pēc tam bērniem nebija grūti izmantot to citos uzdevumos. Skolotājai bija izvēlēti sekojoši muzikāli instrumenti: Mazie koka, marakasi, zvanu kociņš, ksilofons, bungas, trijstūris, karotes, flauta un kartītes ar muzikāliem instrumentiem.

Vadīšanas metodika: Skolotāja aiz širmas sagatavoja un izlika jau zināmus muzikālus instrumentus, ar kuriem bērni jau iepazinājas iepriekšējās nodarbībās. Skolotāja izdalīja bērniem arī kartītes ar instrumentiem, kuri bija sagatavoti aiz širmas, pēc kārtas skolotāja paņēma muzikālu instrumentu un izpildīja kādu parastu ritmisku zīmējumu. Bērnu uzdevums bija atpazīt muzikālu instrumentu, un pacelt kartiņu ar pareizu muzikālu instrumentu, ja instruments tika atpazīts bērns atdeva kartiņu ar muzikālu instrumentu, ja netika atpazīts – kartiņu atstāja pie sevi (*muzikāla dzirde un muzikāla atmiņa*). Rotaļā vinnē bērns, kam paša beigās rokās neatstājas nevienas kartiņas. Pēc

rotaļas beigšanas *skolotāja ar bērniem veidoja pārrunas* par to, kas izdevās, kas nē. Secināja kādas atšķirības ir starp visiem instrumentiem, vēlreiz aplūkoja kartītes. Nākošās reizēs, kad skolotāja spēlēja ar bērniem šo rotaļu *skolotāja piedāvāja citus instrumentus*, ka arī piedāvāja bērniem, kuri ātrāk no visiem atminēja visus muzikālus instrumentus pamēģināt sevi skolotājas lomā (*ritma izjūta*).

Pēc skolotājas novērojumiem bija redzams, ka rotaļā piedalījās visi bērni, un visi bija emocionāli atsaucīgi. Bērniem bija liels prieks, ka tika izmantoti ne tikai skaņas un attēli, bet arī īstie muzikālie instrumenti (*emocionāla atsaucība*). Skolotāja pamanīja, ka bija izvēlēts labs paņēmieni atbilžu laikā, bērni nekliedza uz visu grupu, lai pateiktu savu atbildi, kā arī netraucēja un neapvainoja citus bērnus. Rotaļas laikā skolotāja nepamanīja konflikta situācijas starp bērniem. Skolotāja, ja bija vajadzīga viņas palīdzība, *palīdzēja bērniem*, kā arī skolotāja visu laiku *uzslavēja* bērnus. Vislabāk rotaļas laikā sevi parādīja Lija, Kamila, Ignats, Margarita, Dmitrijs un Marta. Šie bērni veiksmīgi tika galā ar rotaļu. Labi parādīja sevi rotaļas laikā arī Eva un Elvis, kuriem ar šī tipa muzikālam rotaļām bija problēmas, bet ar šo rotaļu viņi veiksmīgi tika galā.

2) uzdevums - dziesma „Добрый жуук” J.Švarca dziesmas vārdi, A. Spadavekija mūzika.
(sk.4.piel.)

Dziesma bija izvēlēta skolotājam, lai attīstītu bērniem muzikālo dzirdi, prasmi precīzi dziedāt un atcerēties iemācīto dziesmu, ka arī dziedāt muzikālo instrumentu pavadījumā. Skolotājam bija izvēlēti sekojoši muzikāli instrumenti: zvanu kociņš, koka marakasi, bungas, flauta, ksilofons, trijstūris, karotes.

Vadīšanas metodika: Skolotāja izvēlēja dziesmu, kura bija aktuāla tajā laikā. Lai apgūtu šo dziesmu, skolotāja rūpīgi iemācījās šo dziesmu kopā ar bērniem (*muzikāla dzirde un atmiņa*) un izanalizēja melodiju, ritmu un tekstu. Tika apskatītas dinamiskas nokrāsas (kur ātrāks, kur lēnāks temps, kādus vārdus un frāzes ir jāizceļ). Skolotāja analizēja kopā ar bērniem visu dziesmu, atroda grūtas vietas un paskaidroja nesaprotamo vārdu nozīmi. Skolotāja ar bērniem iemācījās šo dziesmu divu nedēļu laikā. Kad dziesma bija iemācīta, skolotāja piedāvāja bērniem izpildīt šo dziesmu muzikāla instrumenta pavadījumā. Skolotāja pastāstīja par dziesmas ritmu ostinato 2/4, un parādīja ka pareizi ritmizēt šo ritmu (*ritma izjūta*) Sākumā skolotāja piedāvāja bērniem ritmizēt ritmu ar plaukstam kopā, tad bērni ritmizēja paši. Kad bērni saprata ritmu (*ritma izjūta*) un ritmizēja to, skolotāja piedāvāja bērniem izvēlēties sev muzikālo instrumentu, un nospēlēt šo ritmu ar instrumentu. Katrs bērns pamēģināja izpildīt ritmu ar savu instrumentu, sākumā atsevišķi, pēc tam visi kopā. Citreiz skolotāja piedāvāja izpildīt dziesmu kopā ar vārdiem.

Pēc skolotājas novērojumiem bija redzams, ka bērniem ļoti patika dziedāt, to viņi darīja ar prieku. Iemācīties dziesmu bērniem aizņēma daudz laika, bet rezultātā viss izdevās (*muzikālā dzirde un atmiņa*) Daži bērni sākumā baidījās dziedāt, bet tad, kad viņi redzēja, ka visi bērni dzied, viņi vairs neuztraucējās. Skolotāja pamanīja, ka bērniem patika ka dziedāšanas laikā viņi pati sev akomponimēja ar izvēlētam mūzikas instrumentiem (*emocionāla atsaucība*). Skolotāja, ja bija vajadzīga viņas palīdzība, palīdzēja bērniem, kā arī skolotāja visu laiku uzslavēja bērnus. Vislabāk rotaļas laika sevi parādīja meitenes, viņi ar uzmanību klausījās skolotājas norādījumus un pildīja uzdevumu, no meitenēm veiksmīgi izdevās tikt galā Veltai, Kitijai, Kamilai, Martai. Zēniem bija grūti pildīt uzdevumu, bija grūti koncentrēties uzdevuma sākumā, kā arī instrumentu izmantoja kā trokšņotāju, bet paša gala dažiem puīšiem, piemēram Laurim sanāca labāk nekā meitenēm.

Dzejoļu ritmizēšana (B).

1) uzdevums - dzejolis „Mīļo draudziņ, dejosim!” (sk. 3.pielikumā).

Dzejolis tika izvēlēts skolotajai, lai attīstītu bērniem prasmi izjust dzejoļa ritmu (ritma izjūta) un attīstītu atmiņu (muzikāla atmiņa).

Vadīšanas metodika: Pirms uzdevuma pildīšanas *skolotāja iepriekšējās nodarbībās iepazīstina bērnus ar ritma zilbēm (tā,ti-ti)*. Tā- ir ilga skaņa, skolotāja parādīja skaņu uzsita plaukstas vienreiz. *Ti-ti* – īsāka skaņa, skolotāja ātri divreiz uzsita ar plaukstam. Kā arī skolotāja kopā ar bērniem izpildīja vēl divus sagatavošanas uzdevumus. Skolotāja piedāvāja rotaļu „*Atbalss*”, kur bērniem bija uzdevums ar plaukstam jāizpilda to pašu ritmu, kuru parādīja skolotāja. Kā arī piedāvāja bērniem, *ritmizēt savu vārdu*.

Skolotāja piedāvāja dzejoļa pantiņu, lai iemācītu to, un pēc tam izmantotu to kā dinamisko pauzi. Skolotāja kopā ar bērniem iemācījās dzejoļi „*Mīļo draudziņ, dejosim*” un piedāvāja ritmizēt iemācīto dzejoļi ar piedāvāto ritmisku zīmējumu palīdzību. (*ritma izūta, muz. atmiņa*) Skolotāja piedāvāja katram bērnam darba lapu ar dzejoļa vārdiem un ritmiskiem zīmējumiem. (sk. 3.pielikumā). Skolotāja, ja bija vajadzīga viņas palīdzība, *palīdzēja bērniem*, kā arī skolotāja visu laiku *uzslavēja bērnus*. Pēc uzdevuma beigām *skolotāja ar bērniem pārrunāja kas izdevās, kas neizdevās*.

Pēc skolotājas novērojumiem bija redzams, ka ritmizēšanā piedalījās visi bērni, viņi bija emocionāli atsaucīgi (*emocionāla atsaucība*), bērniem bija liels prieks ritmizēt, viņam bija interesanti to darīt (*ritma izjūta*). Vislabāk dzejoļa ritmizēšana laikā sevi parādīja Kitija, Marta,

Dmitrijs, Samanta, Normunds, Valdis, Kamila. Bet ar Evu un Elvijam bija jāstrādā individuāli, lai paskaidrotu ritma zilbēs precīzāk.

2) uzdevums - dzejolis „По утрам просыпайся вовремя!” (sk. 5.pielikumā).

Skolotāji izvēlējās to pašu vadīšanas metodiku. Sākumā skolotāja atkārtoja bērniem par ritmiskajiem zīmējumiem. Dažu nodarbību laikā skolotāja ar bērniem iemācījās dzejoli un pēc tam piedāvāja izpildīt dzejoli kopā ar ritmu, ritmiskais zīmējums bija uzrakstīt kopā ar vārdiem darba lapā, kura tika iedota katram bērnam (sk. 5.pielikumā). Pēc uzdevuma beigšanas skolotāja ar bērniem pārrunāja kas izdevās, kas neizdevās. Visi bērni dzejoļa ritmizēšanas laikā sevi parādīja labi, kā arī Evai un Elvijam jau nebija problēmas, tādēļ ka ar viņiem tika veikts individuālais darbs (*ritma izjūta*).

Kustību improvizācijas mūzikas pavadījumā (C).

1) uzdevums - rotaļa –deja „Ja tev jautri dzīvojas, dari tā”.

Rotaļa bija izvēlēta skolotājiem, lai attīstītu bērniem muzikālu dzirdi, ritma izjūtu, muzikālu atmiņu un prasmi improvizēt.

Vadīšanas metodika: Skolotāja devas ar bērniem uz muzikālo zāli, skolotāja izvēlējās paņemt lielāku vietu nekā grupas telpa, lai bērniem būtu daudz vietas dejošanai un improvizācijai. Skolotāja *izskaidroja bērniem rotaļas noteikumus*. Skolotāja piedāvāja bērniem izvietoties pa visu zāli. Bērni izvietojas pa visu zāli, paši nostājas tā, lai netraucētu citiem. Skolotāja izvēlējās būt kā pirmā vadītāja, lai parādītu bērniem kā spēlēt. Skolotāja sākumā *iemācījās rotaļas dziesmas vārdus kopā ar bērniem*. Pēc tam pastāstīja kā vārdus būs jādzied (*muzikāla dzirde*), kā arī *pateica un parada, kur ir jāizdomā kustības*:

Если весело живётся, делай так (tika parādīta pirmā kustība).

Если весело живётся, делай так (tika parādīta otrā kustība).

Если весело живётся, пусть нам солнце улыбнётся.

Если весело живётся, делай так (tika parādīta trešā kustība).

Tad vadītājas vietu aizņēma bērni. Skolotāj mudināja bērniem atkārtot vārdus un izdomāt savu kustību improvizāciju. Improvizāciju pēc tam bija jāatkārto vēlreiz ar tiem pašiem kustībām, kurus parādīja bērns (*muzikāla atmiņa, emocionāla atsaucība*). Pēc kārtas katram bērnam bija iespēja pamēģināt sevi vadītāja vietā. Pēc uzdevuma beigšanas skolotāja ar bērniem pārrunāja kas izdevās, kas neizdevās. Skolotāja kopā ar bērniem izdomāja pārtulkot vārdus arī latviešu valodā, un citreiz rotaļas laikā izmantoja vārdus ne tikai krievu valodā, bet arī latviešu valodā.

Pēc skolotājas novērojumiem bija redzams, ka bērni bija ļoti priecīgi rotaļas laikā, katrs gribēja kļūt par vadītāju (*emocionāla atsaucība*), bērni izdomāja ļoti neparastas kustības, bērni kuri nekautrējas izdomāja gandrīz dejas improvizāciju. Vislabāk dzejoļa ritmizēšanas laikā sevi parādīja Lauris un Lija, nesanāca Evai, Samantai un Igoram, viņi rotaļas laikā uzvedas ļoti kautrīgi, un radīja identiskas citiem bērniem kustības (*ritma izjūta*).

2) uzdevums- rotaļa-deja „Rozes dejas”.

Rotaļa bija izvēlēta skolotājam, lai attīstītu bērniem muzikālu dzirdi, ritma izjūtu un prasmi improvizēt.

Vadīšanas metodika: Skolotāja devas ar bērniem uz muzikālo zāli. Skolotāja piedāvāja bērniem izvietoties pa visu zāli. Bērni izvietojas pa visu zāli, paši nostājas tā, lai netraucētu citiem.

Skolotāja izskaidroja bērniem rotaļas noteikumus. Skolotāja bērniem *piedāvāja padejot mūzikas pavadījumā (kustību koordinācija, emocionālā atsaucība)* Muzikālam pavadījumam tika izvēlēts valsis no P. I. Čaikovska baleta “Щелкунчик”. Skolotāja *piedāvāja mūzikas pavadījumā padejot rozes dēju, izmantojot visu ķermeni*. Bērniem pašiem bija jāizdomā kustības muzikālām pavadījumam. Skolotāja pateica, ka kad bērni pildīs savu dejas improvizāciju, *skolotāja pēkšņi kāda momenta izslēgs mūziku un bērniem būs jāizdomā kādu skaistu pozi* un stāvēt un nekustieties līdz tam brīdim, kad mūzika atkal sāks skanēt. Skolotāja ieslēdz bērniem muzikālu fragmentu. Dažu bērnu kustības neizskatījās kā dejas, bet Lauris un Lija gandrīz katram mūzikas fragmentam izdomāja, kaut kādu dejas improvizāciju, bija interesanti sekot viņiem līdz. Bija redzams, ka Evai un Elvijam bija grūti rotaļas laikā, visu laiku viņi nezināja ko darīt un skatījās, ko dara citi. Pēc uzdevuma beigšanas skolotāja ar bērniem pārrunāja kas izdevās, kas nē.

Pēc skolotājas novērojumiem bija redzams, ka daudzi bērni spēj improvizēt un dažiem bērniem tas ļoti patīk.

3) uzdevums- rotaļa „Zivtiņas”.

Rotaļa bija izvēlēta skolotājam, lai attīstītu bērniem prasmi improvizēt, muzikālu dzirdi un ritma izjūtu.

Vadīšanas metodika: Skolotāja devas ar bērniem uz muzikālo zāli. Skolotāja piedāvāja bērniem izvietoties pa visu zāli. Bērni izvietojas pa visu zāli, paši nostājas tā, lai netraucētu citiem.

Skolotāja *izskaidroja bērniem rotaļas noteikumus*. Skolotāja piedāvāja bērniem padejot muzikāla pavadījumā, izmantojot dažādus mūzikas fragmentus. Daļa fragmentu bija lēni un mierīgi, citas ātras un skaļas. Skolotāja teica, ka bērniem ir uzmanīgi jāklausa mūzika. Skolotāja paprasīja īpaši uzsverot, ka ir jādejo tā, kā teiks priekšā mūzika – klusi, skaļi, lēni vai ātri (*muzikāla dzirde*).

Kad skanēja ātra mūzikas mazas zivtiņas dejoja pa visu zāli, bet kad skanēja mierīga melodija, atnāca iekša mājiņā. *Uz grīdas skolotāja no virvēm uztaisīja „mājiņu”*, un pasaka, ka mājiņa katru reizi būs mazāka. Pēc uzdevuma beigšanas *skolotāja ar bērniem pārrunāja kas izdevās, kas nē. Skolotāja uzslavēja visus bērnus un pastāstīja, kas bērniem izdevās un kas neizdevās. (muzikālā dzirde, emocionāla atsaucība, ritma izjūta)*

Pēc skolotājas novērojumiem bija redzams, ka bērni bija ļoti priecīgi rotaļas laikā, katras bērnu kustības atšķiras no citiem (emocionāla atsaucība). Bērniem ļoti patika, ka rotaļas beigas bija uzvarētais. Vislabāk dzejoļa ritmizēšanas laikā (*ritma izjūta*) sevi parādīja zēni, zēniem patika sacensības rotaļas, tāpēc visi zēni centējās uzmanīgi klausīties skolotājas norādījumus un pildīt uzdevumu pareizi lai vinnēt. Bet meitenēm izdevās izdomāt ļoti skaistas dejas improvizācijas, bija ļoti interesanti sekot līdz meitenēm.

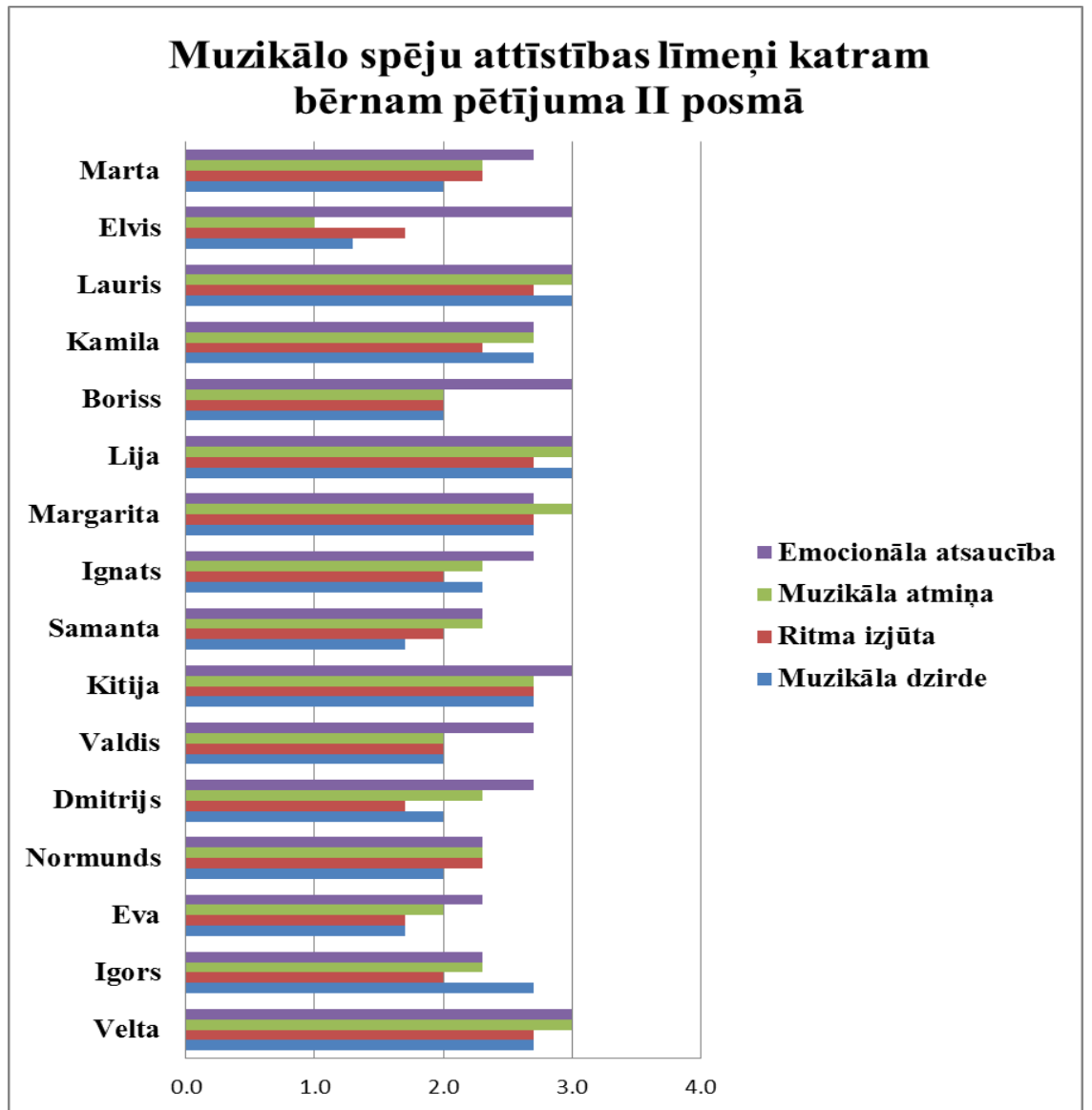
Lai novērtētu bērnu sasniegumus visās aprakstītās darbībās pēc II pētījuma posma, darba autore izmantoja to pašu vērtēšanas sistēmu (sk. 31. lpp).

Vērtēšanas rezultāti tika atspoguļoti tabulās un attēlos.

6.tabula. Muzikālo spēju attīstības vērtējums II pētījuma posmā

Vārds	Kritēriji												Vidējs punktu skaits un līmenis
	Muzikāla dzirde			Ritma izjūta			Muzikāla atmiņa			Emocionāla atsaucība			
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
Velta	2.7			2.7			3.0			3.0			2.8- augsts
Igors	2.7			2.0			2.3			2.3			2.3- vidējs
Eva	1.7			1.7			2.0			2.3			1.9- vidējs
Normunds	2.0			2.3			2.3			2.3			2.3- vidējs
Dmitrijs	2.0			1.7			2.3			2.7			2.2- vidējs

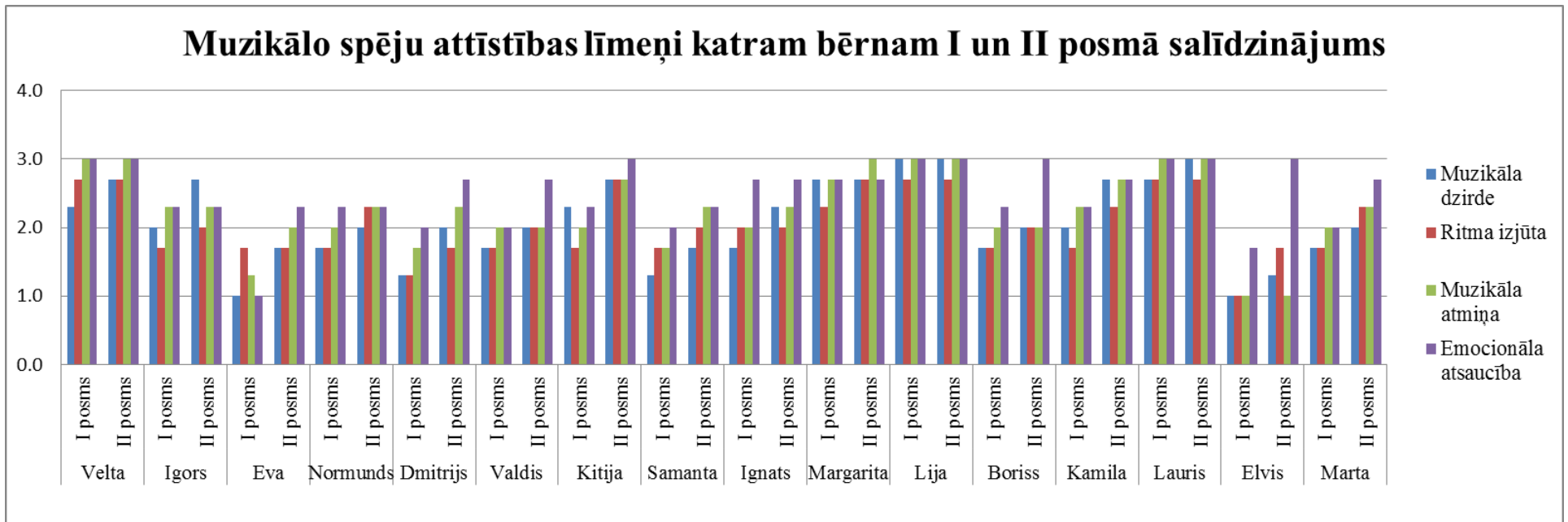
Valdis	2.0	2.0	2.0	2.7	2.2- vidējs
Kitija	2.7	2.7	2.7	3.0	2.8- augsts
Samanta	1.7	2.0	2.3	2.3	2.1- vidējs
Ignats	2.3	2.0	2.3	2.7	2.3- vidējs
Margarita	2.7	2.7	3.0	2.7	2.8- augsts
Lija	3.0	2.7	3.0	3.0	2.9- augsts
Boriss	2.0	2.0	2.0	3.0	2.3- vidējs
Kamila	2.7	2.3	2.7	2.7	2.6- augsts
Lauris	3.0	2.7	3.0	3.0	2.9- augsts
Elvis	1.3	1.7	1.0	3.0	1.8- vidējs
Marta	2.0	2.3	2.3	2.7	2.3- vidējs

4.attēls. Muzikālo spēju attīstības līmeņi katram bērnam II pētījuma posmā

4. attēla redzams kā muzikālo spēju attīstības līmeņi katram bērnam pētījuma beigās paaugstinājās. Galvenais ko ir vērts atzīmēt, skatoties attēlu par rezultātiem pētījuma beigās, ir tās, ka bērni šķērsoja zema līmeņa atzīmi. Ir arī vērts pieminēt, ka arī katru atsevišķu muzikālo spēju līmenis bērniem palielinājās.

Lai apskatītu un salīdzinātu kā paaugstinājās muzikālo spēju līmenis, darba autore apkopoja matemātiskos datus, un tika izveidots 5.attēls, kur var aplūkot muzikālo spēju attīstības līmeņu I un II posmā salīdzinājumu katram bērnam.

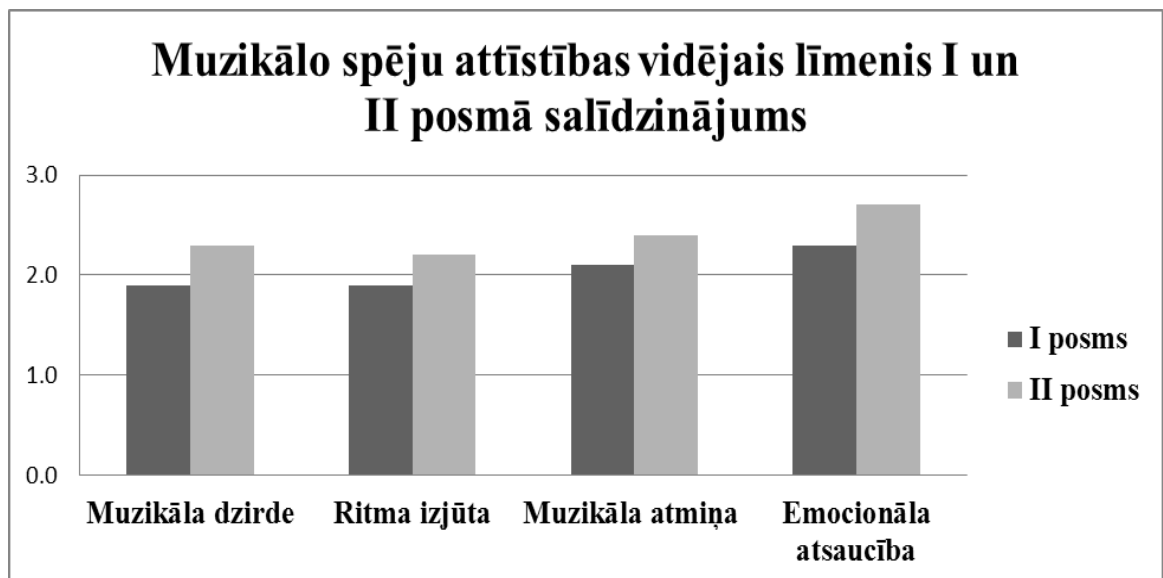
5.attēls. Muzikālo spēju attīstības līmeņi katram bērnam I un II posmā salīdzinājums

Pētījuma II posmā autore secināja, ka pētījuma laikā bērniem kopumā paaugstinājās visu 4 muzikālo spēju attīstības līmeņi (muzikāla dzirde; ritma izjūta; muzikāla atmiņa; emocionāla atsaucība).

Pēc diagrammas var secināt, ka muzikālo spēju attīstības līmenis paaugstinājās Samantai, Kitijai, Kamilai, Martai, Borisam, Igoram, Valdim, Normundam, Dmitrijam. Šiem bērniem var redzēt spēcīgu lēcieni muzikālu spēju attīstībā. Kā arī ir vērts atzīmēt Evu, viņai var redzēt lielu paaugstinājumu muzikālu spēju attīstībā, no zema līmeņa uz vidējo. Pirmā posmā laikā viņai bija grūtības muzikālu uzdevumu risināšanā, kuras tika piedāvātas, lai attīstītu muzikālas spējas. Bet otrā posmā viņa kļuva ļoti centīga. Bija uzdevumi, kas viņai nesanāca, bet pēc kāda laika viņai sāk izdoties. To sekmēja individuāla nodarbošanās ar viņu. Tāda paša situācija bija arī Elvim. Pirmā posma viņam bija grūtības, bet otrā posmā redzams paaugstinājums, bet ne tik ievērojams ka Evai, tādēļ ka Elvis reti apmeklēja bērnudārzu.

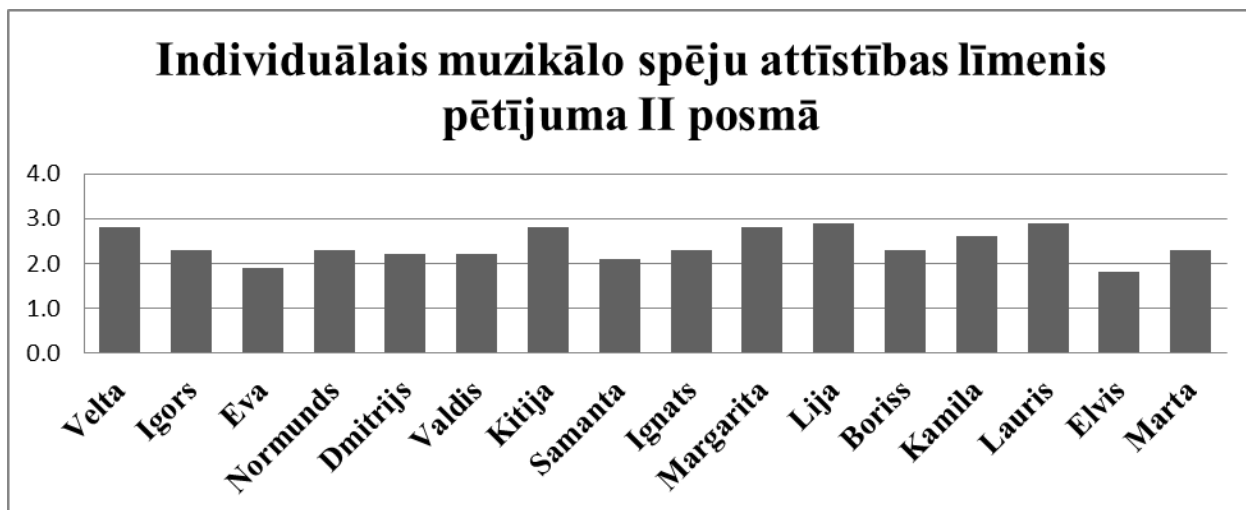
Nedaudz ir paaugstinājies, jau bez tām augsts muzikālu spēju attīstības līmenis Veltai, Lijai, Margaritai, Laurim. Šie bērni profesionāli nodarbojas ar deju, kā arī viņu ģimenes ļoti lielu uzmanību pievērš muzikālu spēju attīstībai. Skolotājas piedāvāti uzdevumi sekmēja vēl lielāku līmeņu paaugstinājumu.

6.attēlā var aplūkot muzikālo spēju attīstības vidējo līmeņu I un II posmā salīdzinājumu. Ir redzams, ka kopumā paaugstinājās katras muzikālas spējas attīstības līmenis.

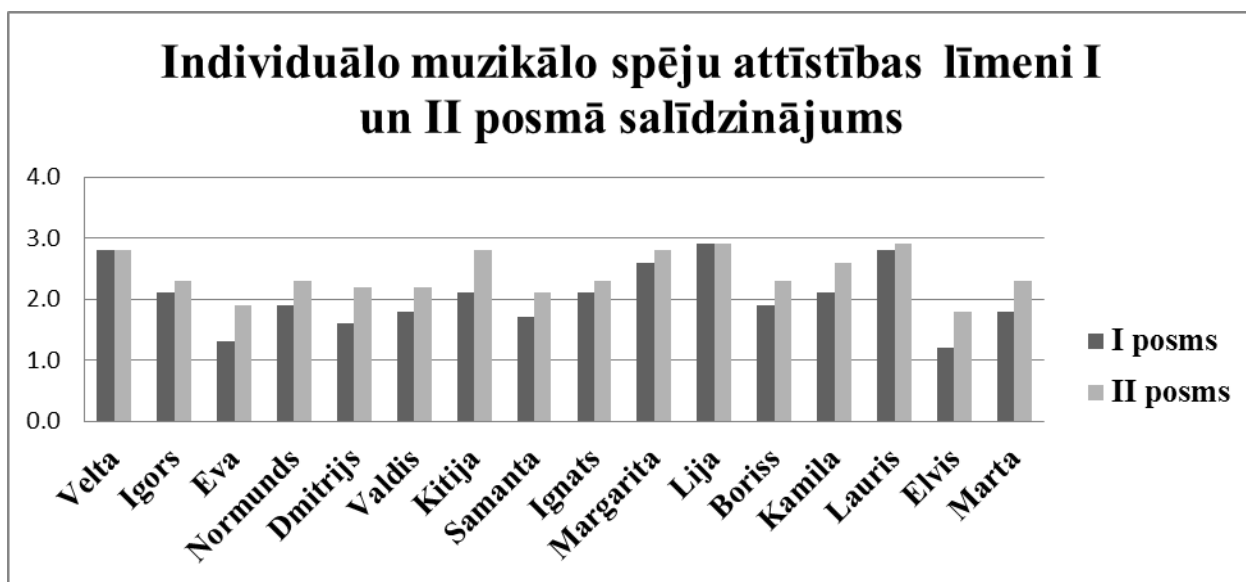
6.attēls. Muzikālo spēju attīstības vidējais līmenis I un II posmā salīdzinājums

Izdarot matemātisko datu apkopojumu, tika izveidota diagramma, kas ir redzama 7.attēlā, kur var aplūkot kāds ir individuālais muzikālo spēju attīstības līmenis pētījuma beigās. Lielākai daļai bērnu tas ir vidējais. Ir vērts atzīmēt, ka visi bērni šķērsoja zema līmeņa atzīmi un paaugstināja to līdz vidējam. Dažiem bērniem muzikālo spēju attīstības līmenis paaugstinājās no vidēja līdz augstam.

7.attēls. Individuālais muzikālo spēju attīstības līmenis pētījuma II posmā

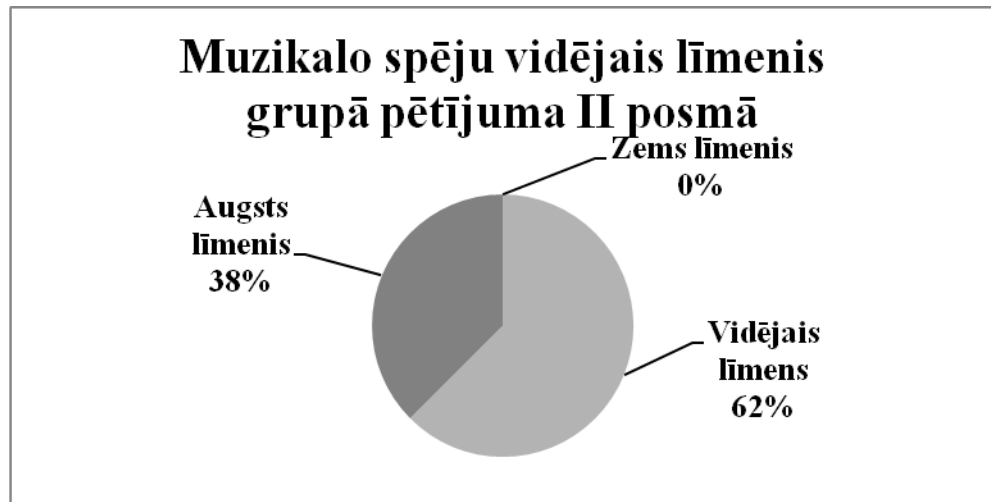
Lai apskatītu un salīdzinātu kā paaugstinājās individuālais muzikālo spēju attīstības līmenis, darba autore apkopoja matemātiskos datus, un tika izveidota diagramma, kuru var redzēt 8.attēlā, kur var aplūkot individuālo muzikālo spēju attīstības līmeņu I un II posmā salīdzinājumu.

8. attēls. Individuālo muzikālo spēju attīstības līmeņa I un II posmā salīdzinājums

8.attēls parādīja ka kopumā muzikālo spēju attīstības līmenis katram bērnam paaugstinājās. Gandrīz katram bērnam ir redzama individuālo muzikālo spēju attīstības līmeņa paaugstinājums. Skolotājas darbs ar bērniem deva tikai pozitīvo ietekmi uz individuālo muzikālo spēju attīstību.

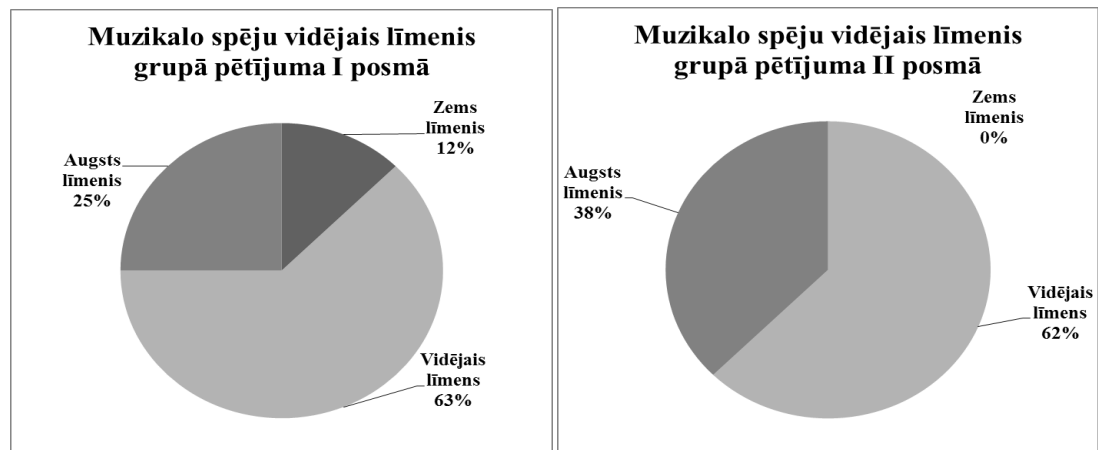
Darba autore izveidoja kopīgu attēlu visai grupai, kurā var aplūkot muzikālo spēju vidējo līmeni grupā pētījuma beigās.

9. attēls. Muzikālo spēju vidējais līmenis grupā pētījuma II posmā

Izdarot matemātisko datu apkopojumu, tika izveidots 9.attēls, kurā var aplūkot muzikālo spēju vidējo līmeni procentos grupā pētījuma II posmā. No attēla redzams, ka zems līmenis- 0%, vidējais - 62%, augsts - 38%.

Lai salīdzinātu rezultātus visa pētījuma laikā tika izveidots divas diagrammas, kuras ir redzamas 10.attēlā, kur var aplūkot muzikālo spēju vidējo līmeni grupā pētījuma sākumā un beigās salīdzinājumu.

10. attēls. Muzikālo spēju vidējais līmenis grupā empīriskā pētījuma salīdzinājums

10.attēla redzams, ka muzikālo spēju vidējais līmenis grupā izmainījās uz pozitīvo pusi. Skolotājam izdevās paaugstināt bērnu muzikālo spēju attīstības līmeni. Tagad grupā vairs nav bērnu ar zemu muzikālo spēju attīstības līmeni. Ka arī paaugstinājās jau bez tām augsts līmenis. Skolotājas izvēlēja metodika, uzdevumi (rotaļas, dzejoļi, kustību improvizācijas) un liels ieguldītais darbs palīdzēja attīstīt grupas muzikālas spējas. Rotaļas deva pozitīvu ietekmi muzikālo spēju attīstībai.

Bērni ir iemācījušies dziedāt instrumentu pavadījumā, pareizi ritmizēt dzejoļus un improvizēt mūzikas pavadījumā. Visslabprātāk bērni iesaistījās rotaļās, kurās varēja sevi apliecināt, brīvi izteikt savas domas.

Pēc visam aplūkotam attēlam ar diagrammām var secināt, ka bērnu muzikālo spēju attīstība notika sekmīgi.

Secinājumi

1. Muzikālās spējas ir speciālas spējas, kas nepieciešamas indivīda sekmīgai muzikālai darbībai. Muzikāli pedagoģiskā praksē par galvenam muzikālam spējam parasti tiek uzskaitīti trīs: *muzikāla dzirde, ritma izjūta, muzikāla atmiņa*. Tas spēju kopums, kas nepieciešams sekmīgai muzikālai darbībai. Un ja runāt par muzikālo spēju attīstību, tad muzikālas spējas neeksistē atsevišķi viena no otras. Nevar būt viena spēja pie citas spējas pilnas neesamības. Pēc visu pētnieku vienota uzskata muzikālas spējas var sākt izpausties agrāk par jebkuru citu un atsevišķos gadījumos novērojami jau pirmā dzīves gadā.
2. Pirmsskolas vecums ir periods, kad rodas sākotnējas spējas, kas nosaka bērna spēju pievienoties atšķirīgiem darbības veidiem. Muzikālas spējas visiem bērniem atklājas dažādi. Kādam jau pirmā dzīves gadā visas trīs galvenās spējas izpaužas pietiekami spilgti, attīstās ātri un viegli. Tas liecina par bērnu muzikalitāti. Citiem spējas atklājas vēlāk un attīstās grūtāk. Muzikālo spēju attīstība ļauj pirmsskolas vecuma bērniem veiksmīgi izpaust sevi muzikālas darbības dažādos veidos un nodrošina muzikālas valodas īpatnības apjaušanu, kas ir pamats bērna muzikālas gaumes, interešu un prasības veidošanai.
3. Lai veiksmīgi attīstītu bērniem muzikālas spējas ir jāizmanto vairākas muzikālas darbības – kustību improvizācijas mūzikas pavadījumā, dzejoļu ritmizēšana, dziedāšana ar ritma instrumentiem. Svarīgi nodrošināt radošo muzikālo vidi, bērniem jāmodina emocionālu attieksmi pret mūziku, jāattīsta kustību aparātu.
4. Muzikāli ritmiskās kustības palīdz bērniem apzināties savu ķermeni, attīstīt koordināciju, ar kustību palīdzību izjust tempa, metroritma maiņas, atklāt skaņdarba raksturu. Kustības ir kā radoša izpausme, radoša valoda, kurā bērns brīvi un dabiski izsaka savu attieksmi. Kustību aktivitāte veicina savlaicīgu balsta un kustību koordinācijas aparāta attīstību, paaugstina visu fizioloģisko sistēmu funkcionālās iespējas.
5. Empīriskā pētījumā tika izmantotas šādas metodes – pedagoģiskais novērojums; bērnu raksturojuma apkopojums; bērnu vecāku anketēšana.
6. Lai pārbaudītu hipotēzi, empīriskā pētījumā izstrādāti šādi kritēriji - muzikāla dzirde, ritma izjūta, muzikāla atmiņa, emocionāla atsaucība.
Bērnu darbība tika vērtēta pēc kritērijiem dažādas muzikāli ritmiskās aktivitātēs (dziedāšana ar ritma instrumentiem, dzejoļu ritmizēšana, kustību improvizācijas mūzikas pavadījumā).

7. Empīriskā pētījuma rezultātu dinamika ir šāda: augsts muzikālo spēju attīstības līmenis I posmā bija 25% un II posmā 38% grupas bērniem; vidējais līmenis I posmā bija 63 % un II posmā 62% bērniem; zems līmenis bija I posmā -12% un II posmā 0 % grupas bērniem. Tātad pētījuma rezultātiem ir pozitīva dinamika.

Tātad izdarītie secinājumi un empīriskā pētījuma rezultāti ļauj darba autorei konstatēt to, ka izvirzīta hipotēze par to, ka bērnu muzikālo spēju attīstība notiks sekmīgi, ja pedagoģiskā procesā: skolotājs izmantos dažādas muzikāli ritmiskās kustības (muzikālās rotaļas, kustību improvizācijas, dziesmas ar ritmisko pavadījumu, dzejoļu ritmiskā lasīšana); tiks radīta labvēlīga, radoša vide, ir apstiprinājusies.

Izmantotā literatūra un informācijas avoti

1. Albina, D. (1962). *Mūzikas termiņu vārdnīca*. Rīga.
2. Bičuka, M.,Grasmane,S.,Pagraba,N. (2003). *Muzikālā audzināšana pirmsskolā*. “RaKa”.
3. Dalcroze, E. (1980). *Rhythm, Music & Education*. London: Dalcroze Society
4. Edwards, L. (1990). *Affective development and the creative arts: A process approach to early childhood education*. Columbus: Merrill Pub. Co.
5. Eidiņš, A. (1974). *Muzikālās audzināšanas metodika*.“Zvaigzne”.
6. Hair, H. I. (1997). *Divergent research in children's musical development*. *Psychomusicology: A Journal of Research in Music Cognition*, 16(1-2), 26-39. Retrieved 27.11.2013 from: APA PsycNET, DOI:10.1037/h0094069, (skatīts 03.03.2014)
7. Jērcuma, L. (2000). *Vingrinājumi ritmikā,1.daļa*. “RaKa”.
8. Lasmane, L. (2012). *Muzikālā audzināšana pirmsskolā*. “RaKa”.
9. Lieģeniece, D. (1999). *Kopveseluma pieeja audzināšanā*. Rīga: RaKa
10. Mackēviča, L. (2001). *Muzikālās audzināšanas psiholoģiskie aspekti*. Liepāja: LiePa.
11. Stepe, A. (1973). *Spējas un to izkopšana*. LVU.
12. Азаров, Ю. (1985). *Искусство воспитывать*. Москва.: Просвещение.
13. Акимова, Ю. (2008). *Развитие ритмического слуха младших школьников на занятиях музыки с применением компьютерных технологий*. Москва.: Просвещение.
14. Алексеев, А. (1978). *История фортепианного искусства*. Москва.: Просвещение.
15. Арановский, М. (1974). *Мышление, язык, семантика // Проблемы музыкального мышления*. Москва: Музыка.
16. Баренбойм, Л. (1978). *Элементарное музыкальное воспитание по системе Карла Орфа*. Музыкальное воспитание в XX веке. Москва : Советский композитор
17. Болотина, Л. (1997). *Дошкольная педагогика*. Москва : Академия
18. Ветлугина,Н. (1981). *Музыкальное воспитание в детском саду*. Москва.: Просвещение
19. Гамезо, М., Домашенко, И. (1986). *Атлас по психологии: Информ.- метод. Материалы к курсу «Общ. Психология»: Учеб. Пособие для студентов пед. ин-тов*. – Москва.: Просвещение.
20. Гельмгольц, Г. (1875). *Учение о слуховых ощущениях как физиологическая основа для теории музыки*. СПб.
21. Готсдинер, А. (1993). *Музыкальная психология*. Москва: Музыка.

22. Джержинская, И. (1985). Музыкальное воспитание младших дошкольников. Москва.: Просвещение.
23. Джолова, Р. (2013). *Особенности развития музыкальных способностей детей дошкольного возраста*. <http://www.scienceforum.ru/2013/120/1745>, (skatīts 16.03.2014).
24. Дмитриева, Т. (2011). *Развитие музыкальных способностей дошкольников средствами игровой деятельности на уроках ритмики*. Москва: <http://www.dissercat.com/content/razvitie-muzykalnykh-sposobnostei-doshkolnikov-sredstvami-igrovoi-deyatelnosti-na-urokakh-ri>, (skatīts 16.03.2014).
25. Зиминая, А. (2000). *Основы музыкального воспитания и развития детей младшего возраста*. Москва: ВЛАДОС.
26. Келдыш, Г. (1990). *Музыкальный энциклопедический словарь*, Москва: Советская энциклопедия
27. Кирнарская, Д. (2004). *Психология специальных способностей*. Москва: Таланты - XXI век.
28. Кононова, Н. (1982). *Музыкально-дидактические игры для дошкольников: Из опыта работы музыкального руководителя*. Москва.: Просвещение.
29. Копелева, Г. (1962). *Дошкольное музыкальное воспитание детей*. Ленинград: Государственное музыкальное издательство.
30. Мещеряков, Б., Зинченко, В. (2003). *Большой психологический словарь*. Москва: Олма-пресс.
31. Островский, А. (1970). *Методика теории музыки и сольфеджио, 2 изд.* Москва : Музыка
32. Попова, Т. (2012). *Развитие музыкальности у детей младшего дошкольного возраста в процессе игры на детских музыкальных инструментах*. г. Сыктывкар, <http://perlunadetyam.com.ua/raznye-materialy/1427-2012-11-26-13-21-55.html>, (skatīts 18.03.2014).
33. Радынова, О. (1994), <http://muzruk.wmsite.ru/roditeljam/znachenie-i-zadachi-muzykalnogo-razvitiya>, (skatīts 14.03.2014).
34. Размиковна, Ю. (2011). *Развитие музыкально – ритмических движений у детей старшего дошкольного возраста средствами музыкальных игр*. Белгород :Привольное
35. Руднева, С., Фили, Э. (1972). *Ритмика. Музыкальное движение*. Москва.: Просвещение.

36. Тарасова, К. (2009). *Музыкальность и составляющие ее музыкальные способности*. Москва.: №5.
37. Теплов, Б. (2003). *Психология музыкальных способностей*. Москва - Л.: Издательство Академии педагогических наук РСФСР.
38. Усачева, В. (1998). *Теория и методика музыкального образования детей*. Москва: Флинта .
39. Франио, Г., Лифиц, И. (1987). *Методическое пособие по ритмике*. Москва.: Просвещение.
40. Цветкова, В. (2013). *Планирование занятий, рекомендации, дидактический материал, диагностика, консультации для педагогов и родителей*. г. Наволоки : МДОУ
41. Шадрико, В. (1997). *Способности человека.// Основные современные концепции творчества и одаренности*. Под ред. Д.Б. Богоявленской. Москва: Молодая гвардия.

Pielikumi

1.tabula .Muzikālo spēju attīstības vērtējums pētījuma sākumā

Vārds	Kritēriji												Vidējs punktu skaits un līmenis
	Muzikāla dzirde			Ritma izjūta			Muzikāla atmiņa un domāšana			Muzikāli emocionāla atsaucība			
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
Velta	3	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2,8
Igors	2	2	2	2	1	2	3	2	2	3	2	2	2,1
Eva	1	1	1	2	1	2	1	1	2	1	1	1	1,3
Normunds	1	2	2	2	1	2	2	2	2	3	2	2	1,9
Dmitrijs	2	1	1	2	1	1	2	2	1	3	2	1	1,6
Valdis	1	2	2	2	1	2	2	2	2	3	2	1	1,8
Kitija	2	2	3	2	1	2	2	2	2	3	2	2	2,1
Samanta	1	1	2	2	1	2	2	2	1	3	2	1	1,7
Ignats	2	2	1	2	2	2	2	2	2	3	3	2	2,1
Margarita	3	2	3	2	2	3	3	2	3	3	2	3	2,6
Lija	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2,9
Boriss	2	2	1	2	1	2	2	2	2	3	2	2	1,9
Kamila	2	2	2	2	1	2	3	2	2	3	2	2	2,1
Lauris	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2,8
Elvis	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1,2
Marta	2	2	1	2	1	2	2	2	2	3	2	1	1,8

2.tabula .Muzikālo spēju attīstības vērtējums pētījuma beigās

Vārds	Kritēriji												Vidējs punktu skaits un līmenis
	Muzikāla dzirde			Ritma izjūta			Muzikāla atmiņa un domāšana			Muzikāli emocionāla atsaucība			
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
Velta	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2.8
Igors	2	3	3	2	2	2	3	2	2	3	2	2	2.3
Eva	2	1	2	2	1	2	1	2	3	2	2	3	1.9
Normunds	1	2	3	2	2	3	2	2	3	3	2	2	2.3
Dmitrijs	2	2	2	2	2	1	3	2	2	3	3	2	2.2
Valdis	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2	2.2
Kitija	2	3	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3	2.8
Samanta	2	1	2	2	2	2	3	2	2	3	2	2	2.1
Ignats	3	2	2	2	2	2	3	2	2	3	3	2	2.3
Margarita	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3	2	3	2.8
Lija	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2.9
Boriss	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2.3
Kamila	3	3	2	3	2	2	3	3	2	3	2	3	2.6
Lauris	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2.9
Elvis	2	1	1	2	1	2	1	1	1	3	3	3	1.8
Marta	2	2	2	3	2	2	2	2	3	3	2	3	2.3

Anketa

Labdien!

Esmu RPIVA 3.kursa studente un rakstu kursa darbu pa tēmu „Muzikāli ritmiskas kustības kā pirmskolas vecuma bērnu muzikālo spēju attīstības līdzeklis”.

Lūdzu atbildiet uz jautājumiem. Izvēlieties un apvelciet 1 atbilžu variantu un pamatojiet izvēlēto atbilžu variantu.

1. Kāda vecumā ir jāsāk muzikālu spēju attīstību?

– No 1-3 gadiem – no 3-4 gadiem –5-6 gadiem

2. Kam ir jānodarbojas ar muzikālu spēju attīstību?

– bērnudārzs –pulciņi un studijas – bērnudārzs un ģimene kopā

3.Vai jūsu bērnam patīk dejot?

– jā – nē

4.Vai bērns dejo mājās?

– jā – nē

5. Vai jūsu bērnam ir mīļākas muzikālas spēles vai dejas?

– jā – nē

6. Vai jūs dejojat ar bērnu?

– jā – nē

7. Vai jūs ar bērnu apmeklējat koncertus?

– jā – nē

8. Vai jūsu bērns nodarbojas ar dejām?

– jā – nē

9. Vai plānojat atdot bērnu deju nodarbībās?

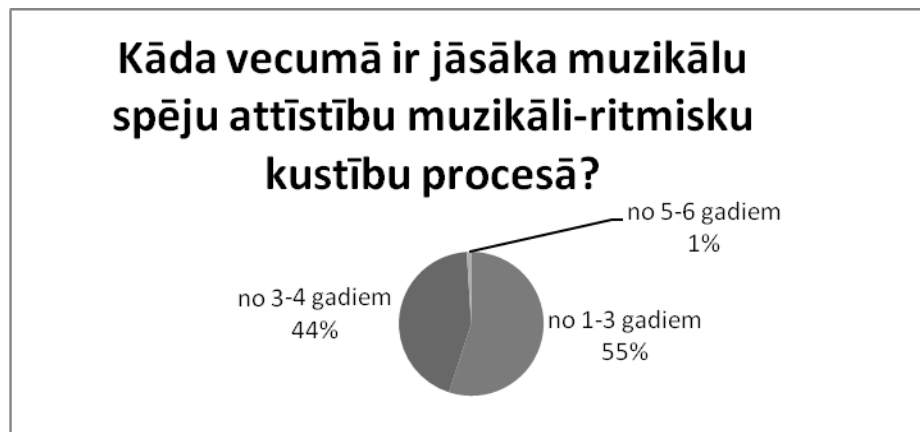
– jā – nē

10. Vai jūs nodarbojāties ar dejām?

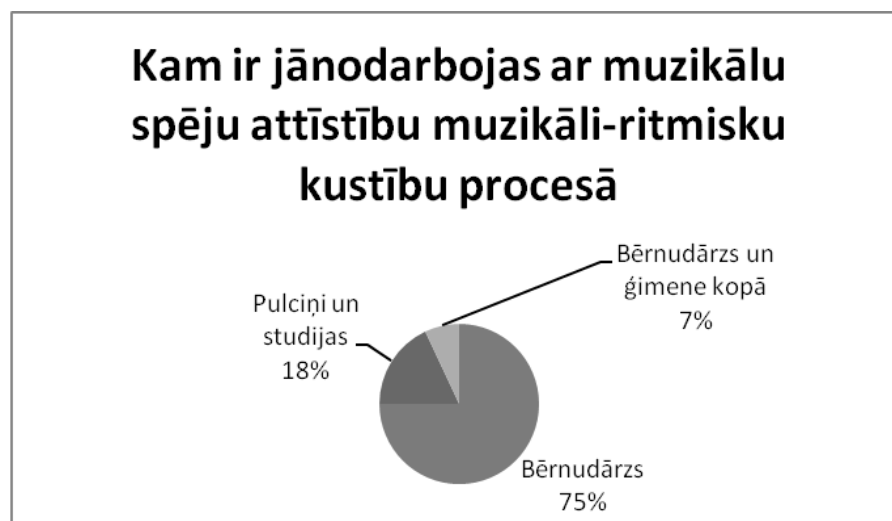
– jā – nē

11. Jūsu attieksme pret dejām?

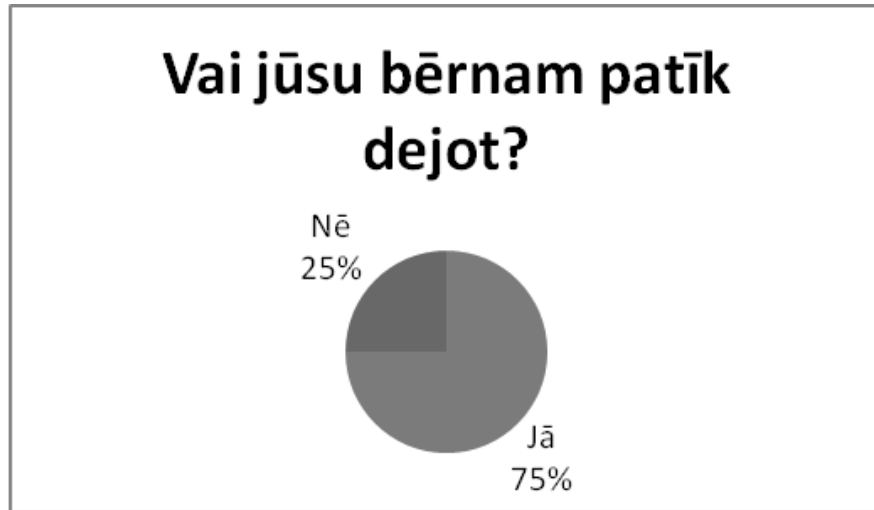
– pozitīvi, – negatīvi

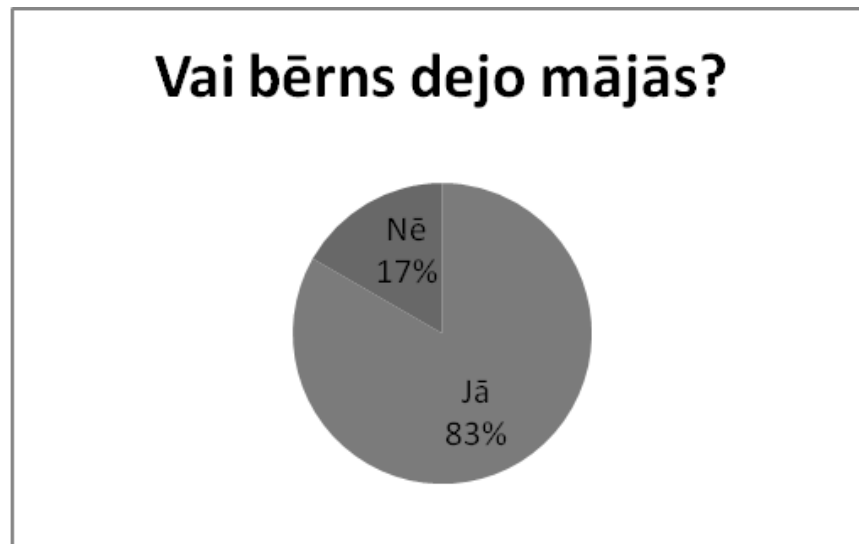
1. attēls. Kāda vecumā ir jāsāka muzikālu spēju attīstību muzikāli-ritmisku kustību procesā?

2. attēls. Kam ir jānodarbojas ar muzikālu spēju attīstību muzikāli-ritmisku kustību procesā?

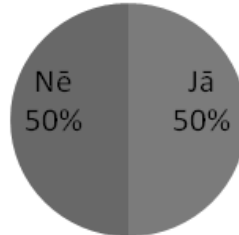

3. attēls . Vai jūsu bērnam patīk dejot?

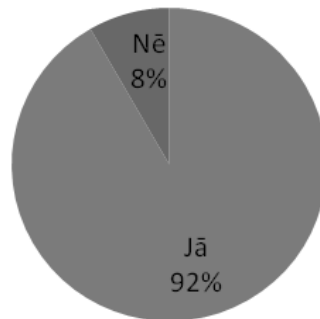
4. attēls . Vai bērns dejo mājās?

**Vai jūsu bērnam ir
mīļākas muzikālas spēles
vai dejas?**

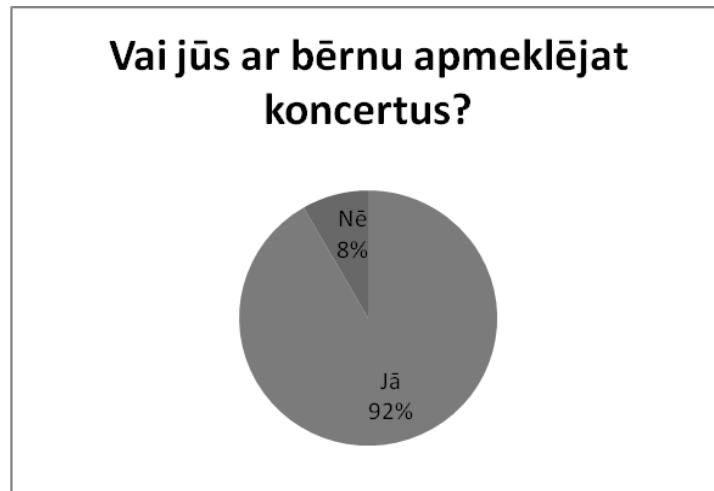

5. attēls. Vai jūsu bērnam ir mīļākas muzikālas spēles vai dejas?

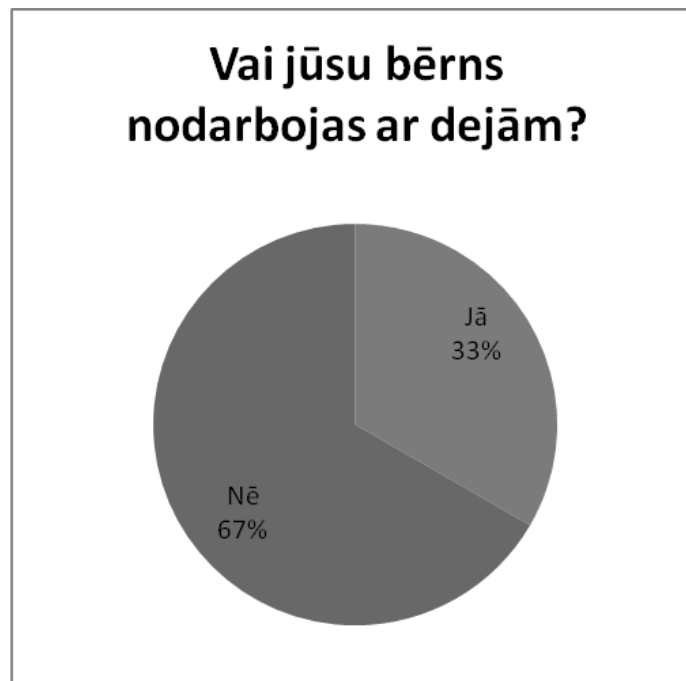
Vai jūs dejojat ar bērnu?

6. attēls. Vai jūs dejojat ar bērnu?

7. attēls. Vai jūs ar bērnu apmeklējāt koncertus?

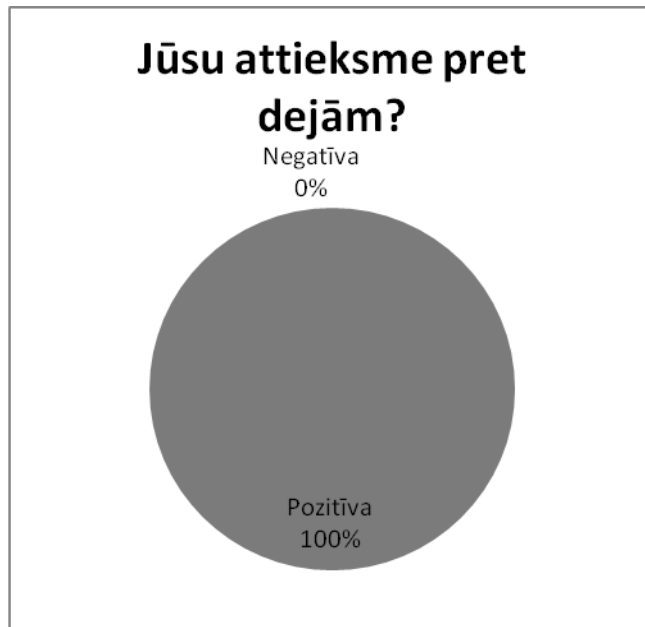
8. attēls . Vai jūsu bērns nodarbojas ar dejām?

9. attēls. Vai plānojat atdot bērnu deju nodarbībās?

10. attēls. Vai jūs nodarbojāties ar dejām?

11. attēls. Jūsu attieksme pret dejām?

ПЕСНЯ

Осенняя песенка

Умеренно ♩ = 76

Сл. Н.Френкель Муз. Ан.Александрова

Пiano

По - гу - ля - ем, по - гу - ля - ем

в са - ди - ке сво - ём. Жёл - тых лись - ев, крас - ных лись - ев

мно - го на - бе рём. Пос - мот - ри - те, посмот - ри - те,

вот ка - кой бу - кет! Лис - тья в ва - зу мы пос -

та - вим в на - шем у - гол - ке.

Погуляем, погуляем в садике своём.
 Жёлтых листьев, красных листьев много наберём...
 Посмотрите, посмотрите, - вот какой букет!
 Листья в вазу мы поставим в нашем уголке.

* * *

3. Pielikums . Dzejolis ritma attīstīšanai „Mīļo draudziņ, dejosim”.

Mīļo draudziņ, dejosim !

Mīļo draudziņ, dejosim, (tā, tā, tā, tā)

Abas rokas sadosim! (tā, tā, tā, tā)

Vienreiz šur, vienreiz tur, (ti-ti, tā, ti-ti, tā)

Apkārt griezties: vur, vur, vur! (ti-ti, tā, ti-ti, tā)

Klanām galvu : nik, nik, nik ! (tā, tā, ti-ti, tā) -

Kratām pirkstu : tik, tik, tik ! (tā, tā, ti-ti, tā) .

Vienreiz šur, vienreiz tur, (ti-ti, tā, ti-ti, tā)

Apkārt griezties: vur, vur, vur! (ti-ti, tā, ti-ti, tā)

5.pielikums. Dzejolis ritma attīstīšanai «По утрам просыпайся вовремя»

По утрам просыпайся вовремя

В сад, как знает детвора, (tā, tā, tā, tā)

Ходят с самого утра. (tā, tā, tā, tā)

И, хотели, не хотели, (ti-ti, tā, ti-ti, tā)

Нужно быстро встать с постели, (tā, tā, tā, tā)

Научиться надо, братцы, (ti-ti, tā, ti-ti, tā)

Вам с улыбкой просыпаться. (ti-ti, tā, ti-ti, tā)

Новый день пришел опять - (tā, tā, tā, tā)

Эй, друзья, пора вставать! (tā, tā, tā, tā)

(З. Александрова)

6.pielikums. Dzejolis ritma attīstīšanai « Муха-цокатуха »

Корней Чуковский
Муха-цокатуха

Муха, Муха - Цокотуха, (ti-ti, ti-ti, ti-ti, ti-ti)
Позолоченное брюхо! (ti-ti, ti-ti, ti-ti, ti-ti)

Муха по полю пошла, (tā, tā, tā, tā)
Муха денежку нашла. (tā, tā, tā, tā)

Пошла Муха на базар (ti-ti, ti-ti, ti-ti, ti-ti)
И купила самовар: (ti-ti, ti-ti, ti-ti, ti-ti)

"Приходите, тараканы, (tā, tā, tā, tā)
Я вас чаем угощу!" (tā, tā, tā, tā)

Тараканы прибежали, (ti-ti, ti-ti, ti-ti, ti-ti)
Все стаканы выпивали, (ti-ti, ti-ti, ti-ti, ti-ti)

А букашки - (ti-ti, ti-ti)
По три чашки (ti-ti, ti-ti)
С молоком (ti-ti, tā)
И крендельком: (ti-ti, tā)
Нынче Муха-Цокотуха (tā, tā, tā, tā)
Именинница! (ti-ti, tā, tā, tā)

«Atkāрто skaņu»,

Mērķis: Attīstīt dzirdi

Spēles materiāls: kartītes ar trīs zvaniņu attēlu: sarkanais – «dan», zaļais – «don», dzeltenais – «diņ», mazas kartītes ar tiem pašiem zvaniņiem, metālofons.

Spēles gaita: Skolotāja parādīja lielu kartīti ar zvaniņiem: «Paskatieties bērni, uz kartītes ir attēloti trīs zvaniņi. Sarkanais zvaniņš skan zemi, mēs nosauksim to «dan», tās skan tā (dzied pirmās oktāvas do): dan-dan-dan. Zaļais zvaniņš skan nedaudz augstāk, mēs nosauksim to «don», tās skan tā (dzied pirmās oktāvas mi): don-don-don. Dzeltenais zvaniņš skan visaugstāk, mēs nosauksim to «diņ» un tās skan tā (dzied pirmās oktāvas sol): diņ-diņ-diņ». Visiem bērniem tika izdotas pa vienai lielai kartītei.

Skolotāja parādīja mazo kartīti, piemēram, ar dzelteno zvaniņu. Tas, kas uzzināja kā skan šis zvaniņš, dziedāja «diņ-diņ-diņ». Skolotāja atdeva bērnam kartīti, un bērns aizsedz ar to dzelteno zvaniņu uz lielas kartītes.

8.pielikums. Dzejoļis ritmizēšanai, Korneja Čukovska dzejoļis «Telefons»

Dzejoļis «Telefons»

У меня зазвонил телефон.

- Кто говорит?

- Слон.

- Откуда?

- От верблюда.

- Что вам надо?

- Шоколада.

- Для кого?

- Для сына моего.

- А много ли прислать?

- Да пудов этак пять

Или шесть:

Больше ему не съесть,

Он у меня еще маленький!

А потом позвонил

Крокодил

И со слезами просил:

- Мой милый, хороший,

Пришли мне калоши,

И мне, и жене, и Тотоше.

- Постой, не тебе ли

На прошлой неделе

Я выслал две пары

Отличных калош?

- Ах, те, что ты выслал

На прошлой неделе,

Мы давно уже съели

И ждем, не дождемся,

Когда же ты снова пришлешь

К нашему ужину

Дюжину

Новых и сладких калош!

А потом позвонили зайчатки:

- Нельзя ли прислать перчатки?

А потом позвонили мартышки:

- Пришлите, пожалуйста,
книжки!

А потом позвонил медведь

Да как начал, как начал реветь.

- Погодите, медведь, не ревите,

Объясните, чего вы хотите?

Но он только "му" да "му",

А к чему, почему -

Не пойму!

- Повесьте, пожалуйста,

трубку!

А потом позвонили цапли:

- Пришлите, пожалуйста,

капли:

Мы лягушками нынче

объелись,

И у нас животы разболелись!

И такая дребедень

Целый день:

Динь-ди-лень,

Динь-ди-лень,

Динь-ди-лень!

То тюлень позвонит, то олень.

А недавно две газели

Позвонили и запели:

- Неужели

В самом деле

Все сгорели

Карусели?

- Ах, в уме ли вы, газели?

Не сгорели карусели,

И качели уцелели!

Вы б, газели, не галдели,

А на будущей неделе

Прискакали бы и сели

На качели-карусели!

Но не слушали газели

И по-прежнему галдели:

- Неужели

В самом деле

Все качели

Погорели?

Что за глупые газели!

А вчера поутру

Кенгуру:

- Не это ли квартира

Мойдодыра? -

Я рассердился, да как заору:

- Нет! Это чужая квартира!!!

- А где Мойдодыр?

- Не могу вам сказать...

Позвоните по номеру

Сто двадцать пять.

Я три ночи не спал,

Я устал.

Мне бы заснуть,

Отдохнуть...

Но только я лег -

Звонок!

- Кто говорит?

- Носорог.

- Что такое?

- Беда! Беда!

Бегите скорее сюда!

- В чем дело?

- Спасите!

- Кого?

- Бегемота!

Наш бегемот провалился в

болото...

- Провалился в болото?

- Да!

И ни туда, ни сюда!

О, если вы не придете -

Он утонет, утонет в болоте,

Умрет, пропадет

Бегемот!!!

- Ладно! Бегу! Бегу!

Если могу, помогу!

Ох, нелегкая это работа -

Из болота тащить бегемота!

9.pielikums. Rotaļa „Muzikālie instrumenti”

Rotaļa „Muzikālie instrumenti”

Mērķis: Attīstīt dzirdi, ritma izjūtu, iepazīšanās ar jauniem muzikāliem instrumentiem.

Spēles materiāls: metālofons, zvaniņš, trijstūris, tamburīns, kokle un citi stīgu-strinkšķināmais instrumenti, koka karotes.

Spēles gaita: divi bērni sēdēja ar muguri viens pret otru. Viņu priekša uz galdiem bija vienādi instrumenti. Viens no bērniem spēlēja uz jebkura instrumenta ritmisko zīmējumu, otram bērnam bija jāatkārto to pašu ritmisko zīmējumu uz tā paša instrumenta. Ja bērns pareizi izpildīja uzdevumu, pārējie bērni aplaudēja. Pēc pareizas atbildes bērnam bija tiesības uzdot nākošo ritmisko zīmējumu. Ja bērns kļūdījās, tad viņam bija atkal jāklausās.

10.pielikums. Muzikāli didaktiska spēle «Pastaiga»

Muzikāli didaktiska spēle «Pastaiga»

Mērķis: Attīstīt ritma izjūtu.

Spēles materiāls: Muzikālie āmuriņi pēc spēlētāju skaita.

Vadišanas metodika: Bērni apsēžas pusaplī. "Tagad bērni iesim ar jums pastaigāties, bet tā būs neparasta, mēs pastaigāsimies grupā, bet palīdzēs mums muzikālie āmuriņi. Tagad mēs kāpām lejā pa kāpnēm", - skolotāja lēni uzsita ar āmuriņu pa plaukstu. Bērni atkārtoja to pašu ritmisko zīmējumu. "Bet tagad mēs izejam ārā, - turpināja skolotāja, - spīd saulīte, visi priecājas un sāk skriet. Lūk tā!" – ar biežiem sitieniem attēloja skriešanu. Bērni atkārtoja. "Taņa paņēma bumbu un sāk lēni sist ar to pret zemi", - skolotāja atkal lēni uzsita ar āmuriņu. Bērni atkārtoja. "Pārējie bērni sāk ātri lekt". Ātri uzsita ar āmuriņu. Bērni atkārtoja. "Bet pēkšņi uz debesīm parādījās negaisa mākonis, aizsedza saulīti, un sākas lietus. Sākumā tās ir mazie retie pilieni, bet pēc tam sākas stiprs lietus", - skolotāja pakāpeniski paātrināja āmuriņa sitienu ritmu. Bērni atkārtoja. "Bērni nobaidījās un aizskrien atpakaļ bērnodārzā", - ātri un ritmiski uzsita ar āmuriņu. Turklāt, bērniem bija jāatveido ritmisko zīmējumu.

Rotaļa « Aplausi »

Mērķis: Attīstīt ritma izjūtu.

Spēles gaita: Pirmais dalībnieks izdomāja vienkāršo ritmu un uzsita to ar plaukstām. Nākamajam dalībniekam bija bez kļūdām jāatkārto ritmu, un pēc tam jāizdomā citu ritmu, kuru atkārtoja nākošais. Un tā visi bērni pēc kārtas.

Spēles gaita: divi bērni sēdēja ar muguri viens pret otru. Viņu priekša uz galdiem bija vienādi instrumenti. Viens no bērniem spēlēja uz jebkura instrumenta ritmisko zīmējumu, otram bērnam bija jāatkārto to pašu ritmisko zīmējumu uz tā paša instrumenta. Ja bērns pareizi izpildīja uzdevumu, pārējie bērni aplaudēja. Pēc pareizas atbildes bērnam bija tiesības uzdot nākošo ritmisko zīmējumu. Ja bērns kļūdījās, tad viņam bija atkal jāklausās.

« Крылатые качели »**Слова: Энтин Ю.****Музыка: Крылатов Е.**

В юном месяце апреле
 В старом парке тает снег,
 И весёлые качели
 Начинают свой разбег.
 Позабыто всё на свете,
 Сердце замерло в груди,
 Только небо, только ветер,
 Только радость впереди.
 Только небо, только ветер,
 Только радость впереди.
 Взмывая выше ели,
 Не ведая преград,
 Крылатые качели
 Летят, летят, летят.
 Крылатые качели
 Летят, летят, летят.
 Детство кончится когда-то,
 Ведь оно не навсегда,
 Станут взрослыми ребята,
 Разлетятся кто куда.
 А пока мы только дети,
 Нам расти ещё расти,
 Только небо, только ветер,
 Только радость впереди.
 Только небо, только ветер,
 Только радость впереди.
 Взмывая выше ели,
 Не ведая преград,
 Крылатые качели
 Летят, летят, летят.
 Крылатые качели
 Летят, летят, летят.
 Шар земной быстрее кружится
 От весенней кутерьмы,
 И поют над нами птицы,
 И поём, как птицы, мы.
 Позабыто всё на свете,

Сердце замерло в груди,
 Только небо, только ветер,
 Только радость впереди.
 Только небо, только ветер,
 Только радость впереди.
 Взмывая выше ели,
 Не ведая преград,
 Крылатые качели
 Летят, летят, летят.
 Крылатые качели
 Летят, летят, летят.

13.pielikums. Dziesma «Это все весна»,

« Это все Весна »

Сл. и муз. Я. Жабко

Первый теплый дождик
И раскат грозы.
Молодая травка,
Первые цветы.
Кружева березы,
Неба синева,
Желтый одуванчик -
Это все Весна. (4 посл. строчки 2 раза)

Припев.
Весна, Весна,
Весна, Весна,
К нам пришла Весна. (Припев 2 р.)

Звонкие капли,
Быстрый ручеек,
И пернатых трели,
Солнечный денек.
На сухих дорожках
Скачет детвора,
Все вокруг смеется -
Это все Весна.

Припев.

*14.pielikums. Dziesma«Kur tu teci gailītis mans»***«Kur tu teci gailītis mans»**

Kur tu teci, kur tu teci, gailīti mans?
Kur tu teci, kur tu teci, gailīti mans?
No rītiņa agrumāi, no rītiņa agrumā?
Ciemā teku, ciemā teku meitas celt,
No rītiņa agrumā.
Ietecēju, ietecēju sētiņā,
Trīs reizītes nodziedāju.
Celies, mana, celies, mana līgaviņ':
Jau gailītis nodziedāja!
Čigāns savu, čigāns savu čigāniet'
Ar džindžalu džindžalāja.
Žīdiņš savu, žīdiņš savu žīdenīt',
Uz muldiņas vizināj'.
Vāciet's savu, vācietš savu gaspažiņ,
Ar ābolu kaitināj'.
Latviet's savu, latviet's savu līgaviņu
Ik rītiņus nobučoja.

GALVOJUMS

Darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā.

Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, darbā un tā pielikumos dotas atsauces.

Darba autors

Nadežda Torohtija _____

Datums: _____

IZZĪŅA PAR AIZSTĀVĒŠANU

Bakalaura darbs

RPIVA pedagoģijas fakultāte

Ar savu parakstu apliecinu, ka darbs izstrādāts patstāvīgi.

Darba autors Nadežda Torohtija _____

(paraksts)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba zinātniskais vadītājs: asoc. prof, Dr.paed, Irina Direktorenko _____

(paraksts)

Bakalaura darbs aizstāvēts

Pārbaudījuma komisijas 20____.gada _____

sēdē, protokola Nr._____, vērtējums ____ (_____)

Valsts pārbaudījuma komisijas priekšsēdētājs

(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)